

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Cześć XXVI. — Wydana i rozesłana dnia 18 sierpnia 1877.

68.

Rozporządzenie ministerstw spraw wewnętrznych, handlu, rolnictwa, skarbu i obrony krajowej, wydane za porozumieniem się z ministerstwem wojny państwa z dnia 2 lipca 1877.

zawierające przepisy przemysłowe i policyjne o wyrobie środków rozsadzających i obchodzeniu się z temiż.

Przepisy ogólne.

§. 1. Rozporządzenie niniejsze odnosi się do tych środków rozsadzających, które nie są przedmiotem monopolu skarbowego, a których wyrabianie i sprzedaż nie są przeto wyłącznie samemu Rządowi zastrzeżone.

§. 2. Środki rozsadzające, w których skład wchodzi części składowe prochu ruszniczego (sieletra, siarka i węgiel) albo które przeznaczone lub przydatne są do strzelania z jakiegokolwiek broni palnej, podlegają też nadal monopolowi prochuowemu.

§. 3. Czy przetwór pewien jest, lub nie jest przedmiotem monopolu skarbowego, dochodzić tego będzie drogą badania komitet wojskowy techniczno-administracyjny, w porozumieniu z c. k. Szkołą główną techniczną w Wiedniu.

Badanie to ma być podejmowane podług wskazówek objętych Dodatkiem do rozporządzenia niniejszego (Lit. A), a celem tegoż będzie także orzeczenie,

1. czy ze względu na bezpieczeństwo przetwór, o który chodzi, może być dopuszczony do powszechnego obrotu, a w szczególności do przewozu kolejami żelaznymi,

2. czy stosowane być mają do niego przepisy bezpieczeństwa istniejące co do prochu strzelniczego, czyli też przepisy niniejszego rozporządzenia,

3. czy w postaci przedstawionej uważany być ma za amunicją a w szczególności czy za amunicją zakazaną, nakoniec

4. czy we względzie postępowania z nim trzymać się należy jeszcze jakich innych przepisów bezpieczeństwa bądź, już istniejących, bądź dopiero wydać się mających.

§. 4. Środki rozsadzające, jakoteż ich gatunki, wtedy tylko mogą być wyrabiane, tudzież w użycie lub w handel wprowadzane, gdy dopuszczalność ich będzie uznana.

Wyjątek stanowi tylko wyrabianie przetworów na próbę w tym celu, aby uzyskać ich dopuszczenie, tudzież wyrabianie tychże w pracowniach chemicznych i w zakładach naukowych publicznych w celach umiędzynarodowionych.

Dopuszczenie do wyrabiania służy tylko tej osobie lub temu przedsiębiorstwu, które je uzyskało.

§. 5. Kto chce uzyskać dopuszczenie pewnego środka rozsadzającego, podać ma prośbę z dokładnym opisem przetworu i sposobu otrzymywania tegoż do c. k. ministerstwa spraw wewnętrznych, które prześle ją c. k. ministerstwu wojny państwa celem zarządzenia przeznaczonego zbadania (§. 3).

§. 6. Proszący obowiązany jest podać w tym celu autentyczną próbkę swego przetworu i zastosować się pod względem ilości i miejsca odstawy do otrzymanego w tej mierze zlecenia komitetu wojskowego techniczno-administracyjnego, udzielić temuż wszelkich szczegółów, dotyczących się przetworu, a któreby się okazały potrzebnymi i złożyć w komitecie taksę w kwocie 500 zł., na pokrycie kosztów badania przeznaczoną.

Zbadanie odbędzie się stosownie do §-fu 3-go a relacya złożona będzie ministerstwu wojny państwa, które prześle ją ministerstwu spraw wewnętrznych z dołączeniem własnego zdania.

§. 7. O ile przetwór nie jest przedmiotem monopolu prochowego, c. k. ministerstwo spraw wewnętrznych, za porozumieniem się z c. k. ministerstwem handlu na zasadzie owej relacyi i tego zdania orzeknie o dopuszczeniu środka rozsadzającego i ustanowi warunki tego dopuszczenia.

W razie dopuszczenia udzielone będzie proszącemu pozwolenie na wyrabianie, pozbywanie, lub przewóz, a to także kolejami żelaznymi lub z ich wyłączeniem i postanowi się zarazem, czy do tego ciała wybuchającego, z powodu jego własności, zastosowane być mają we względzie policyi bezpieczeństwa, przepisy niniejszego rozporządzenia, czyli też przepisy dotyczące się prochu strzelniczego; czy prócz tego w tym lub innym względzie zachowywane być mają jeszcze jakie osobne środki ostrożności; nakoniec, czy środek rozsadzający w postaci przedstawionej uważany być ma za amunicyą, a w szczególności za amunicyą zakazaną i czy zatem podlega przepisom w tej mierze obowiązującym.

§. 8. Wyrabianie w sposobie zarobkowania i takież sprzedaż środków rozsadzających uznaje się na zasadzie §-fu 30-go ustawy przemysłowej za przemysł konsensowy.

Konsens udzielony być może tylko pod warunkami, w pozwoleniu na dopuszczenie zawartymi.

§. 9. Przetwory rozsadzające, wprowadzane do obrębu krajów w Radzie państwa reprezentowanych, ulegają przepisom rozporządzenia niniejszego, z wyjątkiem tych, które dotyczą się ich wyrabiania.

§. 10. W przypadkach wyjątkowych władza wojskowa odstąpić może od poszczególnych przepisów rozporządzenia niniejszego, o ile to ze względów wojskowych będzie potrzebne, a stać się może bez niebezpieczeństwa dla osób i własności.

Przepisy szczególne.

I. Wyrabianie środków rozsadzających.

§. 11. Wyrabianie w sposobie zarobkowania środków rozsadzających dozwolane będzie tylko osobom, posiadającym przymioty w ustawie przemysłowej wymagane.

Kto chce osobiście trudnić się wyrabianiem lub objąć kierownictwo techniczne tegoż, udowodnić ma nadto świadectwem, że posiada odpowiednie wiadomości chemiczne i że przynajmniej rok pracował w podobnej fabryce.

§. 12. Chcąc założyć fabrykę środków rozsadzających, postarać się trzeba o przyzwolenie na zakład, stosownie do rozdziału III ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859.

W prośbie o to podać należy największą ilość rocznego wyrobu i dołączyć wiadomości o miejscu, rozkładzie, urządzeniu i ruchu fabryki, tudzież plany szczegółowe (§. 34 ustawy przemysłowej).

Przyzwolenie na zakład nastąpić może dopiero po przeprowadzeniu postępowania edyktalnego, po wysłuchaniu znawców specjalnych i z zachowaniem przepisów poniżej zamieszczonych.

O ile fabryki takie wody potrzebują, przestrzegać należy przepisów ustawy o prawie wodnem.

§. 13. Lokale fabryki środków rozsadzających składać się mają z kilku grup:

Lokale do wytwarzania przetworów wybuchających składać będą pierwszą grupę; lokale do wyrabiania środków rozsadzających z tychże przetworów, drugą; a lokale do wyrabiania naboju i ich pakowania, trzecią grupę.

Budynki każdej z tych grup oddalone być powinny od budynków drugiej grupy najmniej o 50 metrów.

Magazyny na gotowe już środki rozsadzające stanowią czwartą, a wreszcie zabudowanie mieszkalne piątą grupę.

Dwie ostatnie grupy oddalone być mają od siebie, jakoteż od budynków innych grup, najmniej o 200 metrów.

Zabudowania 4-tej grupy (magazyny), jeżeli pomieścić mogą 200 kilogr., powinny być od siebie odległe najmniej o 100 metrów; jeżeli zaś pomieścić mogą do 10.000 kilogr., którejto ilości przekraczać nie wolno, najmniej o 200 metrów.

Pojedyncze zabudowania pierwszych czterech grup powinny być od siebie oddzielone i otoczone okopem z ziemi stosownie do §-tu 16-go.

§. 14. O wyborze miejsca na fabrykę środków rozsadzających rozstrzyga odległość zabudowań sąsiednich, które w razie wybuchu na niebezpieczeństwo byłyby narażone.

Zagrożone zabudowania sąsiednie dzielą się ze względu na stopień niebezpieczeństwa na dwie klasy.

Do I klasy należą: budynki przedsiębiorcy, nie należące do fabryki, tudzież budynki, których właściciele dali pisemne zezwolenie, jakoteż drogi mało używane.

Do II klasy należą: wszystkie inne domy zamieszkałe i zagrożone budynki, fabryki i zakłady, koleje żelazne, drogi wodne, tudzież gościńce rządowe, krajowe i powiatowe i drogi bardzo używane, w ogóle wszelkie zakłady, co do których nieszczęście przybrać może większe rozmiary.

Miejsce na te lokale fabryczne, które zawierają materiały wybuchające, oddalone być musi od zabudowań I klasy najmniej o 500 metrów, od zabudowań zaś II klasy najmniej o 1000 metrów.

§. 15. Wszystkie budynki, w których znajdują się materiały wybuchające zbudowane być powinny z drzewa lekkiego i pokryte tekturą lub podobnym lekkim materiałem.

Kamieni używać wolno tylko do fundamentów, części zaś składowych metalowych tylko do zamykania drzwi i okien i jeśli będzie potrzeba, do piorunochronów.

Jeżeli stosunki miejscowe wymagają umieszczenia piorunochronów, zastosować się należy w tej mierze do przepisów obowiązujących pod względem piorunochronów na prochowniach i magazynach amunicyi.

Dach, jakoteż ściany budynków, gdyby miały być tynkowane, wolno pomalować tylko jasnym kolorem.

Lokale do wyrabiania nabojów obliczone być powinny każdy na 2, a najwiecej na 3 robotników.

§. 16. Budynki, w których przyrządzają się materiały wybuchające, powinny być, albo otoczone mocnym okopem z ziemi, sięgającym po szczyt dachu, albo odpowiednio zagłębione w ziemi.

Korona okopu tego powinna mieć najmniej jeden metr szerokości, stoki zaś jego mają być odarnione a podnoże odstawać powinno od zewnętrznej ściany budynku najmniej o jeden metr. Budynki do poszczególnych czynności przyrządzania mają być odosobnione podobnemi okopami.

§. 17. W budynkach, w których przyrządzają się materiały wybuchające, podłoga ułożona być powinna szczelnie i bez nżycia kamienia, lub metalu; a jeżeli produkt wybuchający jest płynny, posypać ją należy martwicą krzemioną lub wyłożyć powłoką kauczukową lub gutaperkową. Któreto pokrycie od czasu do czasu a w razie rozlania oleju rozsadzającego, natychmiast należy odnawiać, a względnie oczyszczać.

§. 18. We wszystkich budynkach, w których materiały wybuchające są wyrabiane lub przetwarzane, ogrzewanie odbywać się powinno wyłącznie za pomocą wody gorącej, palenisko zaś znajdować się ma po za obrębem okopów.

Takie przyrządy do ogrzewania znajdować się powinny przy każdym lokalu w którym wyrabia się lub przetwarza nitroglicerynę, i powinny być zawsze starannie utrzymywane.

§. 19. Lokale fabryczne, w których znajdują się materiały wybuchające, oświetlać można, gdy się ściemni, tylko za pomocą latarni, zawieszonych zewnątrz na oknie dobrze oszklonem.

Nocą porą, tylko gdy konieczność wymaga, wolno wchodzić do tych lokali i wyłącznie tylko chemikowi, z lampą bezpieczeństwa.

§. 20. Wszystkie przewody rurowe fabryki środków rozsadzających zabezpieczone być mają ile możności od zepsucia i w celach rewizyi łatwo przystępne.

§. 21. W budynkach do fabrykacyi środków rozsadzających unikać należy ile możności naczyń szklanych, kamiennych lub glinianych, tudzież metalowych z wyjątkiem ołowianych. Naczynia takie powinny być raczej drewniane, kauczukowe itd.

Przynoszenie przedmiotów nie należących bezpośrednio do fabrykacyi, mianowicie mających części składowe z metalu, jest zabronione.

§. 22. Palenie tytoniu i wszelkie czynności grożące pożarem, są w lokalach do fabrykacyi materiałów wybuchających najsurowiej zabronione. Do wszystkich

wzmiankowanych lokali wolno wchodzić tylko w takim obuwiiu, które nie jest podkute żelazem.

§. 23. Przedmioty takie, jak węgiel drzewny, tłuste pakiły, tłusta bawełna itd., które w pewnych okolicznościach same przez się zapalić się mogą, trzymane być powinny jak najdalej od lokali fabrycznych i magazynów.

Jeżeli przedmioty takie są potrzebne do części składowych machin, przyrządów warsztatowych itd., używać ich należy z temi ostrożnościami, które zapobiegają ich zapaleniu się samodzielnemu.

§. 24. Gdy w budynku fabrycznym, zawierającym materiały wybuchające odbywać się mają zewnątrz lub wewnątrz tegoż przebudowania lub naprawy, natenczas materiały te powinny być usunięte starannie z budynku.

§. 25. Przyrządy potrzebne do wyrabiania środków rozsadzających za pomocą nitrowania powinny dawać możność dosadnego chłodzenia ciał, które w nich na siebie działają, trzeba przeto postarać się, aby zapewniony był zawsze przyływ wody do chłodzenia odpowiednio zimnej w dostatecznej ilości.

§. 26. Ścisłe kontrolować należy wywiązywanie się ciepła podczas nitrowania, a w tym celu przynajmniej jeden termometr zamorzony być powinien stale w ten sposób w naczyniu w którym się nitruje, aby ciepłota jego treści, dała się natychmiast odczytać.

Gdy w aparatach wyrabia się na raz więcej niż 5 kilogramów produktów nitrowych, powinien się znajdować przyrząd do mieszania silnie działający, ażeby ciepło, wyzwalające się w skutek miejscowego oddziaływania chemicznego rozchodziło się jak najszybciej w całej masie.

Podobne przyrządy zaprowadzone być powinny wszędzie, gdzie podczas fabrykacji wywiązywać się może ciepło wzbudzające obawę, mianowicie zaś przy oddzielaniu i pierwszym płokaniu produktów nitrowych.

§. 27. Nitrowaniem kierować ma koniecznie chemik który odpowiedzialny jest za fachowe wykonanie roboty, mianowicie zaś za dostatek chłodzenia i mieszanie.

Przez stosowne uregulowanie ilości materiału surowego, wpuszczając się mających do kwasu, jakoteż przez stosunkowo silniejsze mieszanie i chłodzenie, utrzymywać ma chemik tę sprawę, ile możności, w granicach bezpieczeństwa; gdyby się zaś nieprzewidzianie wywiązało ciepło grożące wybuchem, wprowadzić ma szybko cały ładunek w wielkie ilości wody, do którego to celu znaczny zapas wody w odpowiednich zbiornikach zawsze w pogotowiu znajdować się powinien.

§. 28. Każdy wytwór nitrowany, przed dalszem jego użyciem, wypłókać należy starannie i uwolnić od wszelkiego śladu nadmiaru kwasów.

Wyrobów nitrowych, niedostatecznie pozbawionych kwasu nie należy ani w przyrządach ani gdziekolwiek indziej pozostawiać lub przerabiać.

Przyrządy, po wypróżnieniu z nich ostatniego ładunku dziennego, za każdym razem wypłókać należy starannie wodą.

Wypłóczyny kwaśne usuwać należy w taki sposób, aby nie mogły szkodzić ludziom, zwierzętom lub uprawie ziemi.

§. 29. W jednym naczyniu do nitrowania nigdy nie wolno wyrabiać naraz więcej niż 500 kilogramów wytworów nitrowanych.

§. 30. Jaka najwyższa temperatura jest przy nitrowaniu dopuszczalna, zależy to od tego, jakiego rodzaju wytwór nitrowany ma być otrzymany i od metody jego wyrobu.

W szczególności co się tyczy nitrowania gliceryny i dalszego przerabiania nitrogliceryny (oleju rozsadzającego), ciepłota materiału nie powinna nigdy

wynosić więcej nad 30° C. a przy przetwarzaniu nie powinna spadać niżej od + 12° C.

§. 31. Nitrogliceryny (oleju rozsadzającego) samej albo w płynach rozpuszczonej, jako nader niebezpiecznej, w handel wprowadzać nie wolno; a chcąc z niej wyrabiać środki rozsadzające, należy ją raczej przez zmieszanie z innymi odpowiedniami ciałami uczynić mniej niebezpieczną.

§. 32. Ciała pochłaniające potrzebne do przyrządzania środków rozsadzających nitroglicerynę zawierających, jeżeli nie wybuchają i nie zapalają się same przez się, nie ulegają osobnym przepisom.

Jeżeli zaś też ciała pochłaniające są wybuchającymi, stosowane będą do nich, według ich własności, albo przepisy bezpieczeństwa dotyczące się prochu strzelniczego, albo też przepisy niniejszego rozporządzenia.

§. 33. Ciała pochłaniające, które jak węgiel drzewny, drzewo suszone itd. w pewnych okolicznościach zapalić się mogą same przez się, przechowywane być mają, jeżeli jest ich więcej nad 500 kilogramów, w odległości najmniej 200 metrów od lokali fabrycznych lub magazynów. Mniejsze ilości przechowywane być mogą także w mniejszej odległości w lokalach całkiem bezpiecznych od ognia.

Mianowicie zaś gdy ciała te wyjęte zostaną z pieców, gdzie były zwęglone lub suszone, umieścić je należy natychmiast w naczyniach żelaznych, zamykających się szczelnie i pozostawić w nich najmniej 3 dni przed użyciem.

§. 34. Ciała pochłaniające do nitrogliceryny, wolne być muszą od wszelkich ciał obcych, które przez działania mechaniczne lub chemiczne mogłyby spowodować wybuch.

W czasie fabrykacyi niewolno nigdy do ciała pochłaniającego domieszać więcej oleju rozsadzającego niż w miarę rozmaitego stanu ciepłoty i wilgoci powietrza, nawet przy dość znacznem ciśnieniu mechanicznem jeszcze niezawodnie go pochłania.

§. 35. Olej rozsadzający mięszać należy z ciałem pochłaniającem w naczyniach ołowianych, drewnianych, kauczukowych lub gutaperkowych rękami, albo za pomocą przyrządów zaopatrzonych w powłokę miękką (sprężystą). Mięszanina do powyższego celu przecierana będzie kilkakrotnie przez sito z drutu mosiężnego zapomocą łagodnego ciśnienia.

§. 36. Przetwory nitroglicerynowe ażeby mogły być wprowadzone w handel, powinny być przerabiane w tych postaciach i osłonach, które przepisane zostały w orzeczeniu dotyczącem się dopuszczenia.

Każda osłona zaopatrzona być powinna zewnątrz znakiem fabrycznym i napisem wyrażającym rodzaj przetworu.

Przerabianie odbywać się ma zwyczajnie za pomocą pracy ręcznej; używanie machin zależy od pozwolenia ministerstwa spraw wewnętrznych.

§. 37. Nadawanie środkom rozsadzającym przepisanych postaci i zaopatrywania ich w osłony, — t. j. zwykle wyrabianie z nich nabojów — odbywać się powinno w szalaszach całkiem odosobnionych (§. 16), w których znajdować się ma jednocześnie nie mniej niż dwóch, a nie więcej niż trzech robotników. Jeden lub więcej majstrów wyrobu nabojów doglądać powinno tej roboty.

W szalaszach do wyrobu nabojów nie ma nigdy znajdować się naraz w zapasie więcej niż 60 kilogramów środków rozsadzających.

§. 38. Materiały do środków rozsadzających znosić mają do szalaszów na naboje osobni robotnicy w naczyniach drewnianych nieprzepuszczających mieszczących w sobie mniej więcej po 15 kilogramów, nie wolno ich zaś toczyć. Majster wyrobu nabojów obowiązany jest zbadać za każdym razem materiały

które mu będą oddane i przekonać się czy są jednostajnie wymiészane a w szczególności czy przetwory nitroglicerynowe nie są tłustawe lub zmarzłe.

§. 39. W szalaszach na naboje panować musi zawsze porządek i czystość. Majster wyrobu nabołów sam otwierać ma z rana wszystkie szalasy, przekonać się czy wszędzie panuje przepisany porządek i zarządzić natychmiast temu, co by nie było jak należy. W szalaszach na naboje nie mają znajdować się żadne inne naczynia lub narzędzia prócz tych które są potrzebne do wyrabiania nabołów.

Luźnych części metalowych nie należy nigdy przynosić do szalasu na naboje, dopóki w nim znajdują się jeszcze środki rozsadzające lub narzędzia niemi zanieczyszczone.

Robotnikom nabołów nie wolno w żadnym razie przerywać roboty dla przynoszenia materyałów lub odnoszenia zrobionych nabołów.

Gotowe naboje odnosić mają podobnież osobni robotnicy w koszach bądź do magazynu bądź do pakowni.

§. 40. Wszelkie odpadki, pozostałe na stole lub podłodze, muszą być co wieczór usunięte, i jeżeli pomieszane są z pyłem itp., w skrzynce lub papierze oddane majstrowi, który zajmie się ich zniszczeniem (§. 61).

§. 41. Przy końcu każdego tygodnia roboczego wszystkie szalasy starannie wyczyścić należy.

Stoły, tudzież wszystkie sprzęty i przyrządy olejem rozsadzającym zanieczyszczone wymyte być powinny gorącym ługiem gryzącym sodowym i przez majstra wyrobu nabołów zrewidowane.

Najmniej raz na miesiąc oczyścić należy dobrze podłogi i wsiąknięty olej rozsadzający rozłożyć przez nalanie gorącego ługu gryżącego sodowego.

Gdyby jaki przyrząd lub jakikolwiek przedmiot z szalaszów miał być naprawiony, lub gdyby miano uskutecznić tam jaką czynność z sprzętami metalowymi, wtedy przedmioty te podobnież oczyścić wprzód należy doskonale gorącym ługiem gryzącym sodowym.

§. 42. Wchodzić do obrębu fabryki środków rozsadzających lub poszczególnych jej budynków, dozwala się zwyczajnie tylko służbie fabrycznej i nadzorczej (§. 117). Innym osobom wchodzić wolno tylko przez zabudowanie administracyjne i tylko za każdorazowem pozwoleniem kierownika fabryki.

Osobom takim, gdy zwiedzają fabryki, towarzyszyć powinien sługa fabryczny, na którego możnaby się spuścić.

Obręb zabudowań, w których wyrabiają się materyały wybuchające, jakoteż te, w których materyały takie się przechowywa, ogrodzić należy w sposób wpadający w oko i przy wszystkich wejściach, tudzież w innych odpowiednich miejscach poumieszczać tablice ostrzegające z napisami, wyrażającymi, że jest to fabryka środków rozsadzających i że wstęp, tudzież wszelkie czynności grożące pożarem są zabronione.

§. 43. Ze względu na rodzaj materyału wybuchowego, tudzież na stosunki miejscowe lub wszelkie inne szczególne, ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem handlu pozwolić może na ulgi co do przepisów zawartych w §§. 13, 14, 15, 16, 31 i 36.

Zmian w zakładzie fabrycznym lub w sposobie fabrykacyi nie wolno zaprowadzać bez szczególnego pozwolenia władzy właściwej. Władza osądzi, czy potrzebnem będzie nowe zbadanie (§§. 3 i 6) lub nowe postępowanie edyktalne (§. 12).

II. Przechowywanie.

§. 44. Środków rozsadzających w ilości nad 3 kilogramy nie wolno nigdy przechowywać w mieszkaniach, lub w lokalach w których się sprzedaż, odbywa; składać je należy w osobnych magazynach.

Magazyny te są albo fabryczne, albo do sprzedaży, albo wydawcze; położenie ich, konstrukcyja i urządzenie zależą po części od największej ilości środków rozsadzających, które w nich przechowywane być mają, po części zaś od odległości zagrożonych zakładów sąsiednich (§. 14).

W magazynie przechowywać nie wolno nigdy większej ilości środków rozsadzających nad tę, która odpowiada pojemności przez władzę zatwierdzonej.

§. 45. Pod względem położenia, konstrukcyi i rozkładu magazyny fabryczne ulegają przepisom ogólnym o lokalach fabrycznych (§§. 12 aż do 16).

§. 46. Magazynów sprzedaży na ilość środków rozsadzających większą od 3 kilogramów nie wolno nigdy stawiać w obrębie miejsca zamieszkałego.

Miejsce pod takie magazyny wyznaczy władza administracyjna powiatowa po uprzednim przeprowadzeniu komisyi i mając na względzie pojemność magazynu, jakoteż odległość jego od zakładów sąsiednich w §. 14 wzmiankowanych, a to w taki sposób, ażeby

- a) magazyny sprzedaży na więcej niż 3 aż do 100 kilogramów oddalone były od wszystkich zabudowań I i II klasy najmniej o 100 metrów,
- b) magazyny na 100 aż do 500 kilogramów od zabudowań I klasy najmniej o 200 metrów, a od zabudowań II klasy najmniej o 500 metrów.
- c) magazyny na 500 aż do 1000 kilogr. od zabudowań I klasy o 300 metrów a od zabudowań II klasy najmniej o 100 metrów,
- d) magazyny na 1000 aż do 10.000 kilogramów od zabudowań I klasy o 500 metrów a od zabudowań II klasy najmniej o 1000 metrów.

§. 47. Magazyny wydawcze służą do przechowywania tych środków rozsadzających które nabywają w większych ilościach osoby lub przedsiębiorstwa, do nabywania ich uprawnione (§. 99), celem bezpośredniego ich użycia w przemyśle lub rolnictwie.

Pod względem położenia ulegają przepisom następującym:

- a) Magazyny wydawcze na więcej niż 3 aż do 50 kilogramów oddalone być powinny od wszystkich zabudowań I i II klasy (§. 14) o 50 metrów,
- b) magazyny na 50 aż do 100 kilogramów od wszystkich zabudowań I i II klasy najmniej o 100 metrów,
- c) magazyny na 100 aż do 1000 kilogramów, od zabudowań I klasy najmniej o 200 metrów, a od zabudowań II klasy najmniej o 500 metrów,
- d) magazyny na 1000 aż do 10.000 kilogramów od zabudowań I klasy o 500 metrów a od zabudowań II klasy najmniej o 1000 metrów.

Magazyny wydawczy zakładać należy w takiej odległości od miejsc, gdzie się odbywa rozsadzanie, aby masy rozrzucone przy rozsadzaniu nie mogły ich dosięgnąć.

§. 48. Władza administracyjna krajowa pozwolić może na zmniejszenie oddalenia magazynów, gdy ruch przedsiębiorstwa na to zezwala a ze względu na stosunki miejscowe niebezpieczeństwo jest mniejsze.

Do założenia magazynów wydawczych i magazynów sprzedaży, mieszczących w sobie więcej niż 10.000 kilogramów, potrzebne jest osobne pozwolenie ministerstwa spraw wewnętrznych, które także za każdym razem poda warunki założenia.

§. 49. Pomniejsze magazyny sprzedaży i magazyny wydawcze na więcej niż 3 aż do 100 kilogramów, zbudowane być mogą z prostych suchych desek, szczelnie do siebie przystających, a ze wszystkich stron z wyjątkiem tej, w której mieszczą się drzwi, otoczone i pokryte być powinny warstwą piasku lub ziemi oczyszczonej z kamieni, na 1 metr grubą, drzwi zaś znajdować się powinny po tej stronie, po której w razie wybuchu najmniejsza powstałaby szkoda.

Co się tyczy konstrukcyi i ubezpieczenia okopem większych magazynów wydawczych i magazynów sprzedaży, na więcej niż 100 kilogramów, w tej mierze zastosować się należy do przepisów zawartych w §§. 12 aż do 16 rozporządzenia niniejszego, odnoszących się do budynków fabrycznych w ogólności, z tem jednak ułatwieniem, że gdy chodzi o magazyny na 100 aż do 1000 kilogramów wszędzie tam, gdzie i dopóki żadne zabudowania sąsiednie nie są zagrożone, podnoże okupu w §. 16 przepisanego oddalone być może od magazynu tylko o 0·5 metra, korona zaś jego mieć może tylko 0·5 metra szerokości.

§. 50. Podłogę magazynów stanowić ma nalepa gliniana, i pokryta zawsze płachtami cwełichowemi, które gdy tego potrzeba, czyścić należy przez trzepanie i pranie w gorącym ługu żrącym sodowym po za obrębem lokalu.

§. 51. Wszystkie magazyny środków rozsadzających powinny być dobrze przewietrzane; ciepłota nie powinna w nich wynosić więcej nad 35° C. a światło słoneczne nigdy padać nie powinno bezpośrednio na zapasy.

W każdym magazynie, na wewnętrznej stronie ściany na którą pada światło słoneczne, umieszczony być ma ciepłomierz, na którym, ile razy wchodzi się do magazynu, ciepłotę odczytać i zanotować należy. Przewiewniki, magazynów, które gęstemi kratami drucianemi zaopatrzone być powinny, mają być zawsze otwarte, okna zaś otwierają się tylko podczas rewizyi, gdy się wyjmuje zapasy i w dniach pogodnych suchych. Przeciw szczurom i myszom użyć należy stosownych środków.

§. 52. Jak największego porządku i czystości przestrzegać należy tak wewnątrz jak i zewnątrz magazynów środków rozsadzających.

§. 53. W magazynach środków rozsadzających zabrania się przechowywać zapalniczki wybuchające, kapsle rozsadzające, przetwory strzelające, albo wszelkie inne przedmioty grożące pożarem lub wybuchem. Wyjątkowo władza administracyjna powiatowa pozwolić może na przechowywanie w magazynach wydawczych (§. 47) mieszczących w sobie aż do 500 kilogramów, także prochu ruszniczego razem z innymi środkami rozsadzającymi, jednakże za drewnianem przepierzeniem, oddzielającym je od siebie.

§. 54. Przy wykonywaniu robót w magazynach, osobom, do tego przeznaczonym, nie wolno mieć przy sobie przedmiotów ogień wzniecających; przeto, zanim robotnicy wejdą do magazynów, zrewidowani być powinni przez służbę w tym celu ustanowioną.

Zabrania się surowo tak palenia tytoniu, jak i wszelkich czynności pożarem grożących nie tylko w magazynach lecz i w pobliskości.

W stosownych miejscach w otoczeniu umieścić należy tablice z napisami ostrzegającymi o tym zakazie.

§. 55. Do robót we wnętrzu magazynu używać należy prócz dozorców, tylko tylu robotników, ilu niezbędnie potrzeba, a zresztą nikomu nie wolno wchodzić do magazynu. Robotnicy, którzy powinni być ludźmi pewnymi i silnymi, równie jak wszelkie inne osoby, do magazynu wchodzące, wdziwać powinny trzewiki pilśniowe, których zawsze dostateczna ilość znajdować się powinna w zapasie.

§. 56. W magazynach znajdować się powinny zapasy pieńków graniastych, na których pojedyncze paki tak ustawiać należy, ażeby nie mogły przewrócić się lub spaść, a zarazem żeby powietrze mogło przewiewać we wszystkich kierunkach.

§. 57. Jeżeli do upakowania zapasów użyto trocin, usunąć je należy gdy się z pak wyjmują.

Jeżeli zaś do opakowania użyto martwicy krzemiennej, takowa może pozostać.

§. 58. Naczyn, napelnionych środkami rozsadzającymi, nie wolno przewracać, toczyć lub suwać, ani też kręcić na ziemi około punktu oparcia, przeciwnie należy nosić je zawsze bardzo ostrożnie a przede wszystkim chronić od potrącenia.

§. 59. W magazynach zabrania się surowo otwierania i zamykania naczyń pakunkowych, tudzież wszelkiej czynności z przetworem. Części składowe żelazne w magazynach znajdować się nie powinny.

§. 60. Naczynia, w których przechowywano środki rozsadzające, a które już nie mają być używane, jeżeli są zanieczyszczone środkiem rozsadzającym, spalić należy w miejscu bezpiecznym i oddalonym.

§. 61. Materiał rozsadzający rozprószony zebrać należy z największą ostrożnością, wysypać w miejscu odległym, od wiatru zasłoniętym, tworząc jakby sznurerek na palec gruby i z jednego końca podpalić.

Środki rozsadzające, które przez proste podpalenie nie dadzą się zapalić, zniszczyć należy częściowo, najwięcej po 100 gramów, w miejscu odległym, wysadzając je w powietrze za pomocą kapsli rozsadzającej do tego przeznaczonej.

§. 62. Magazyny środków rozsadzających rewidować należy, z wyjątkiem zimnej pory roku (poniżej 5° C.) raz na miesiąc, w lecie i w ogóle gdy czas jest bardzo ciepły (nad 30° C.) co dwa tygodnie, dla zanotowania ciepłoty i zbadania w ogólności, jaki jest stan magazynu i zapasów.

§. 63. Ażeby zbadać, w jakim stanie jest tam przetwór, wziąć należy tu i owdzie próbki z tych środków rozsadzających, które leżały na składzie już od 6 miesięcy i wyciągnąć je letnią wodą dystylowaną (a w braku tejże czystą wodą studzienną). Następnie wyciąg ten badać należy za pomocą papieru powleczonego klajstrem skrobiowym i jodkiem potasu (którego dostać można w każdej aptece).

Użyć do tego należy dwóch pasków rzeczonego papieru odczynnikowego białego zachowywanego w słoju na przetwory, szczelnie zamkniętym.

Jeden pasek zanurza się w wyciągu, drugi zaś w wodzie, poczem kładzie się każdy na podstawie szklanej zupełnie oczyszczonej.

Jeżeli zabarwienie fiołkowe paska zanurzonego w wyciągu będzie silniejsze, niżeli drugiego paska, oznacza to, że badana próbka zaczyna się psuć.

Przekonawszy się przez to badanie, że materiał psuć się zaczyna, należy tenże zniszczyć podług przepisów Dodatku B.

Następnie w podobny sposób powtarzać należy co miesiąc badania takich dawniejszych zapasów.

§. 64. Jeżeli za wejściem do magazynu uczuwa się woń nie przyjemną dla narządów oddechowych (pochodzącą z wytworów nitrowych lotnych), wyszukać należy paki, z których się woń ta wydobywa, oddalić je natychmiast z magazynu i również zniszczyć według przepisów Dodatku B.

§. 65. Ze światłem wolno wchodzić do magazynów tylko w razie koniecznej potrzeby i tylko z lampą bezpieczeństwa.

Gdy w budynkach odbywać się mają zewnątrz lub wewnątrz tychże przebudowania lub naprawy, tudzież gdy się ma urządzić magazyn środków rozsa-

dzających, zastosować się należy do przepisu §. 24 niniejszego rozporządzenia o poprzedniem usunięciu środków rozsadzających.

Jeżeli, o ile można przewidzieć, wykonanie tych robót nie grozi niebezpieczeństwem środkom rozsadzającym, w magazynie będącym, można zaniechać wyprzątania; w takim wszakże razie robota uskutecznioma być powinna pod dozorem sługi fabrycznego pewnego i w jego ciągłej obecności.

III. Pakowanie.

§. 66. Do wysłania w większych ilościach pakować należy środki rozsadzające w skrzyneczkach lub beczułkach drewnianych. Naczynie takie mieścić powinno w sobie najwięcej 25 kilogramów środków rozsadzających.

Naczynia do pakowania nie powinny mieć w sobie nie metalowego, zamykają się zaś wiekami drewnianymi które tylko drewnianymi gwoździami przymocowywać należy.

Do otwierania i zamykania tych naczyń używać należy wyłącznie tylko drewnianych lub miedzianych narzędzi. Narzędzi żelaznych nie wolno nigdy używać.

§. 67. W fabryce pakować należy zawsze w lokalu oddalonym od innych budynków fabrycznych jakoteż od magazynów, a odosobnionym za pomocą okopu (§. 16).

Także i zamykanie naczyń (zabijanie gwoździami, plombowanie) w fabryce, odbywać się powinno w osobnym lokalu, równie dobrze ubezpieczonym, a w wyborze miejsca szczególnie wzgląd należy mieć na to, aby w danym razie nieszczęśliwy przypadek do miejsca tego był ograniczony.

W żadnym z tych dwu lokali nie powinno znajdować się równocześnie więcej nad 500 kilogramów środków rozsadzających.

§. 68. Przepakowywanie środków rozsadzających w magazynach sprzedaży i w magazynach wydawczych odbywać się powinno zawsze po za obrębem magazynu, a w magazynach na więcej niż 100 kilogramów, w miejscu od niego oddzielonem ale leżącym w obrębie okopu, odosobnionem od magazynu za pomocą okopu 2 metry wysokiego, w koronie na 0·3 metra szerokiego, z naturalną pochyłością.

§. 69. Przetwory nitroglicerynowe i tym podobne środki rozsadzające pakować wolno tylko w kształcie naboju, obwiniętych w papier pargaminowy podług przepisu §. 36, jeżeli nie ma w tej mierze osobnych przepisów.

Naboje takie zamknięte być muszą szczelnie, w dotknięciu nie powinny być tłustawe i nie powalane zewnątrz żadnym materiałem rozsadzającym.

§. 70. W skrzyneczkach lub beczułkach naboje leżeć powinny na pokładzie martwicy krzemiennej lub trocin i za pomocą tego samego materiału odosobnione być mają od ścian i wieka. Można także pakować je częściowo w pudełkach tekturowych które zapobiegają ruszaniu się naboju w naczyniu i wydobywaniu się nitrogliceryny.

Cały ładunek powinien być ściśły, starannie zrobiony i wolny od szpar, ażeby w drodze środek rozsadzający nie był wystawiony na znaczne wstrząśnienia i nie drgał.

§. 71. Naczynia, w których pakują się środki rozsadzające, zaopatrzone być muszą po zewnętrznej stronie w wyraźny i dokładny napis wyrażający nazwę przetworu i jego rodzaj jakoteż nazwisko lub firmę fabrykanta (znaczek ochronny) i datę wyrobienia.

Oprócz tego na zewnętrznej stronie każdego naczynia, przeznaczonego do wysłania w drogę, przyklejony być powinien widocznie i mocno, przedruk roz-

porządzenia ministeryalnego zezwalającego na przewóz, w taki sposób, ażeby przy otwieraniu naczyń został rozdarty.

Nakoniec każde naczynie zaopatrzone być powinno na zamknięciu w plombę wyraźnie wyciśniętą.

Tylko zimnym łożem wolno plombować a używanie rozgrzanych ciał do zamykania i oznaczania takich naczyń surowo jest zabronione.

§. 72. Na zewnętrznej stronie każdego naczynia w którym się pakuje, mianowicie zaś nieopodal zamknięcia umieścić należy wpadającą w oczy przestrożę o otwieraniu i zamykaniu naczyń.

IV. Transport.

§. 73. Środki rozsadzające w ilościach nad 0·5 kilogramów transportować wolno tylko gdy są opakowane podług przepisów (§. 71), w naczyniach, którym nie zarzucić nie można i w taki sposób aby gwałtowne wstrząśnienia ile możności dały się uniknąć.

§. 74. Pomniejsze ilości środków rozsadzających, przeznaczone tylko do zbadania, posyłane być mogą wyjątkowo w innem, nie koniecznie w przepisanim opakowaniu (§. 71). W takim jednak razie, jeżeli nie Władza posyła, potrzebne jest w każdym z osobna przypadku pozwolenie przedsiębiorstwa przewozowego. Próbkę takie opakowane wszakże być powinny ile możności podług przepisów Rozdziału III niniejszego rozporządzenia.

§. 75. Nitroglicerynę samą lub rozpuszczoną w płynach przesyłać wolno tylko za osobnem pozwoleniem ministerstwa spraw wewnętrznych, po porozumieniu się z ministerstwem handlu wydanem, i pod warunkami przez to ostatnie w każdym z osobna przypadku ustanowić się mającemi.

§. 76. Każda posyłka środków rozsadzających wybuchowych zaopatrzona być powinna w list bezpieczeństwa.

Dla posyłek które oddaje fabrykant lub koncesyonowany sprzedawca, jeżeli zamknięcie pierwotne jest nienaruszone, przedruk pozwolenia ministeryalnego na przewóz (§. 71) zastępuje miejsce listu bezpieczeństwa.

Dla wszelkich innych posyłek listem bezpieczeństwa jest list przewozowy przez posyłającego wygotowany, który jednak musi być poświadczony przez Władzę powiatową administracyjną na zasadzie udowodnionego prawa do nabycia (§. 99).

Listy przewozowe, wygotowane przez Władzę, nie potrzebują tego poświadczenia.

a) Transport łożem.

§. 77. Jeżeli posyła się zwyczajnym wozem towarowym, mieć należy wzgląd na to, aby każda paka mocno na wozie spoczywała, tak, iżby drgać nie mogła.

Nie wolno łądować na wozie więcej nad 80% jego wytrzymałości i w ogóle więcej nad 2000 kilogramów wagi ryczałkowej na jednym wozie.

§. 78. Pojedyncze paki spoczywać powinny na podkładach z trzciny lub słomy i przymocować je należy silnie do wozu. Przymocowywać należy tylko powozami, a nigdy łańcuchami.

Wszelkie części składowe żelazne, które w drodze mogłyby stykać się z pakami, obwinąć należy pakułami, słomą lub szmatami.

Paki zabezpieczyć należy starannie od deszczu okrywając je zasłoną nieprzemakalną.

Dla ostrożności na wypadek pożaru każdy wóz zaopatrzony być powinien w naczynie na 1 hektolitr napelnione wodą i w wiadro do gaszenia ognia.

§. 79. Ładować, wyladowywać i przeładowywać paki należy ile możności tylko we dnie, w nocy zaś tylko przy lampach bezpieczeństwa, lub przy takich latarniach, których szyby zabezpieczone są siatką drucianą od stłuczenia.

Zabrania się taczania, suwania, przewracania i kręcania pak, i nie wolno ich inaczej poruszać, jak tylko przez podnoszenie i niesienie.

§. 80. Każdy wóz, naładowany środkami rozsadzającymi oznaczony być powinien czarną chorągwią.

Jechać należy tylko stępia i każdemu transportowi środków rozsadzających wynoszącemu nad 500 kilogramów, towarzyszyć powinien prócz woźnicy, człowiek, który unie obchodzić się z tym materiałem.

Towarzysz ten poleca, gdzie to uczynić można, usuwanie ognia.

Gdzie tego uczynić nie można (na kolejach żelaznych, w hutach itd.), służba transportowa zachowywać powinna należytą ostrożność dla ochronienia ładunku od niebezpieczeństwa pożaru.

Służbie, która powinna się składać z ludzi pewnych, nie wolno palić tytoniu.

§. 81. Wozy naładowane środkami rozsadzającymi oddalone być mają od siebie zwyczajnie o 5 metrów (7 kroków), gdy zaś przejeżdżają przez osady, o 20 metrów (27 kroków), nie wolno zatrzymywać się z niemi w osadach ani stawać w gospodach lub innych budynkach mieszkalnych, lecz w razie zatrzymania się stanąć należy, jeżeli transport zawiera przeszło 500 kilogramów środków rozsadzających, najmniej o 500 metrów, jeżeli zaś nie tyle, najmniej o 100 metrów po za obrębem osady, i wozów pilnować.

§. 82. Gdyby się co popsulo na wozie, lub tem bardziej gdyby materiał rozsadzający rozsypał się, wyprządz trzeba najprzód konie i odprowadzić na stronę, następnie zrewidować dokładnie wóz, na którym się to stało i wszystek materiał rozsadzający, gdziekolwiek byłby rozsypany, usunąć z części składowych wozu lub zmieść pod wóz.

Tak zanieczyszczony materiał rozsadzający rozsypać należy na pobliskiem polu.

Ciała rozsadzające pozostałe w naczyniu uszkodzonym przełożyć należy do naczynia zapasowego, które na każdym wozie znajdować się powinno.

§. 83. Środków rozsadzających nie wolno nigdy przewozić na jednym i tym samym wozie razem z przetworami zapalającymi się lub strzelającymi, z innymi ciałami grożącymi ogniem lub wybuchem, z kamieniami lub częściami składowymi z metalu.

b) Transport woda.

§. 84. Co do transportu wodą, oddawania na fracht i ładowania, chronienia od wstrząśnień i ognia obowiązują w ogóle wszystkie środki ostrożności podane już co do transportu lądem, a które same przez się nie stają się zbyt skuteczne w skutek właściwości drogi wodnej.

§. 85. Do przewozu przetworów rozsadzających morzem na okrętach krajowych używać wolno tylko okrętów z pokładem i mających pod pokładem schowek dobrze zabezpieczony od ognia.

Przetwory rozsadzające składać wolno tylko w tym schowku, na parowcach zaś tylko w schowkach (prochowniach) umyślnie do tego celu przeznaczonych.

§. 86. Każdy okręt obciążony środkami rozsadzającymi wieść powinien z sobą najmniej jedno czołno i zaopatrzony być ma w osobną chorągiew która na okrętach rzecznych powinna być barwy czarnej, na morskich, czerwonej i podczas ciszy rozpięta za pomocą stosownych przyrządów.

§. 87. Środki rozsadzające ładować i wyladowywać wolno tylko w miejscach, które władza portowa lub inna właściwa na ten cel wyznaczy, i tylko wednie.

§. 88. Na wodach śródziemnych nie wolno splawiać środków rozsadzających tratwami lecz tylko statkami mocnej budowy i z zachowaniem przepisów policyjnych o nadzorze rzeczonym.

Na statku paki nie powinny nigdy leżeć odsłonięte, lecz tylko okryte lub w schowkach zamkniętych.

§. 89. Gdy statek jest obciążony środkami rozsadzającymi, światło i ogień wolno rozniecać tylko wtedy, jeżeli na statku znajduje się miejsce zamknięte do tego celu i tylko w tem miejscu.

Jeżeli rozniecony być ma na brzegu ogień do gotowania, uczynić to należy tylko za wiatrem i w odległości najmniej 200 metrów od statku przewozowego.

§. 90. Okręty wiozące środki rozsadzające prowadzić należy jak najdalej od statków spotykających je.

Tęż samą ostrożność zachować powinny te ostatnie względem okrętu wiozącego środki rozsadzające oznaczonego chorągwią bezpieczeństwa.

Usunięcie ognia na brzegach lub na statkach spotykanych zarządzać należy zawczasu po ukazaniu się chorągwi, albo w razie potrzeby z czółna, które naprzód wysłać należy, na otwartem zaś morzu za pomocą zwykłych sygnałów.

Parowce mają nadto w przypadku tym uregulować odpowiednio swoje suwaki domowe.

§. 91. Przewóz środków rozsadzających parowcami podlega w ogólności ostrożnościom, powyżej dla innych statków przepisany, jakoteż szczególnym przepisom ruchu przedsiębiorstwa trudniącego się przewozem.

Środki rozsadzające transportowe wodami śródziemnymi umieszczone być powinny zwyczajnie nie na samychże parowcach, lecz na statkach które za pomocą tychże są holowane i to wyłącznie w miejscu zamkniętym.

e) Transport kolejną żelazną.

§. 92. Do przewozu kolejami żelaznymi przyjmowane być mogą tylko te środki rozsadzające, których skład, własności, zdatność do przewozu i zachowywania komisya do tego upoważniona (§. 3) zbada i które Rząd uzna za dopuszczalne do przewozu kolejami żelaznymi (§. 7).

Co do tych środków rozsadzających ministerstwo handlu wyda potrzebne rozporządzenia do zarządów kolei żelaznych, w którymto celu przedstawione mu być powinny w odpowiedniej ilości, oznaczenia i odciski plomb w §. 71 wzmiankowane.

§. 93. Do przewozu środków rozsadzających kolejami żelaznymi stosowane będą przepisy ruchu i bezpieczeństwa już w tej mierze istniejące lub które w przyszłości wydane zostaną.

V. Sprzedaż.

§. 94. Do sprzedawania tych środków rozsadzających upoważnione są tylko te osoby, które na to otrzymały (§. 8) pozwolenie od właściwej władzy przemysłowej.

Konsens nadany być może tylko do pewnego oznaczonego miejsca i pod warunkiem sprzedawania w stosownych lokalach, a nadto zawierać ma wyraźną wzmiankę o potrzebie ścisłego przestrzegania przepisów szczególnych wydanych co do każdego z osobna środka rozsadzającego.

Sprzedawca obowiązany jest przyjąć na skład według możliwości, środki rozsadzające, które władza powierzy mu do tymczasowego przechowania (§. 116).

§. 95. W lokalu sprzedaży nie wolno trzymać na składzie więcej nad 3 kilogramy środków rozsadzających. Większe ilości zachowywać należy w przepisanych magazynach (rozdział II).

§. 96. Do przechowywania materiału rozsadzającego w lokalu sprzedaży wybrać należy miejsce ile możności w cieniu leżące i bezpieczne; zapalki i przetwory strzelające, ciała grożące pożarem lub wybuchem umieszczać należy jak najdalej od środków rozsadzających.

§. 97. W ogólności przepisy dotyczące się przechowywania i pakowania środków rozsadzających (rozdział II i III) stosowane być powinny odpowiednio także w sprzedaży, mianowicie zaś wystrzegać się powinien sprzedawca wszelkiej czynności, któraby wystawiała środki rozsadzające na wstrząśnienie lub gwałtowne ciśnienie, jakoteż wszelkiego używania narzędzi metalowych.

§. 98. W większych ilościach wydawać wolno środki rozsadzające tylko w przepisanych naczyniach pierwotnych fabryki (§. 71).

W mniejszej ilości wydawać należy środki rozsadzające tylko w postaci, jaką dla ciała rozsadzającego, którego to dotyczy, uznano za dozwoloną.

§. 99. Środki rozsadzające wydawać wolno bez szczególnego pozwolenia sprzedawcom, tudzież do użytku, takim osobom, które potrzebują ich do wykonywania swego rzemiosła lub przemysłu, jakoto przedsiębiorcom budowniczym, posiadaczom kopalni i kamieniołomów itp.

Inne osoby potrzebują pozwolenia urzędowego, które wydaje władza administracyjna powiatowa żądającego; odmówić należy takowego gdy zachodzi obawa nadużycia lub nieostrożnego postępowania.

Jako pozwolenie do jednorazowego nabycia wydaje się kartę nabywczą, do ciągłego zaś bywania, książkę nabywczą. Koszta zrobienia tych wykazów wynagrodzić ma strona.

Wojsko techniczne i władze wojskowe nie potrzebują szczególnego pozwolenia do nabywania.

§. 100. W każdej karcie i w każdej książce nabywczej wymienione być ma nazwisko osoby uprawnionej do nabywania, tudzież nazwa środka rozsadzającego, który ma być nabywany.

W karcie nabywczej wyrażona być ma nadto ilość środka rozsadzającego.

Posiadacze wykazów tych obowiązani są chronić je troskliwie od wszelkiego nadużycia.

§. 101. Sprzedawca utrzymywać ma rejestr sprzedaży, w którym zapisuje kupujących, czas wydania, środek rozsadzający wydany, jego ilość, jakoteż dowód uprawnionego nabycia.

§. 102. Przepisy podane w §§. 99 aż do 101 włącznie zachowywane być powinny także przez fabrykantów środków rozsadzających przy sprzedaży wyrobów, i fabrykant podlega także obowiązkowi o którym jest mowa w ostatnim ustępie §-fu 94-go.

§. 103. W lokalu sprzedaży przybita być powinna w miejscu dla wszystkich widocznem drukowana instrukcja o środkach ostrożności, które zachowywane być mają i takąż samą instrukcją wydać należy każdemu kupującemu razem ze środkiem rozsadzającym.

§. 104. Każdy kupujący ma prawo wypróbować lub kazać wypróbować przetwór według §-fu 63-go.

Papier odczynkowy do tego celu potrzebny i czystą wodę powinien sprzedawca mieć w zapasie dla dostarczenia ich kupującemu lub władzy przemysłowej nadzorczej.

VI. Użycie.

§. 105. Przełożony inżynier, podmajstrzy, przedsiębiorca częściowy, szychciarz, sztygar itp. powinni robotników, którzy będą zaopatrzeni w środki rozsadzające, obznajmić w pierw z istotą tych przetworów i zalecić im najostrzej zachowanie wszelkich ostrożności służących do zapobieżenia nieszczęśliwym wypadkom podczas roboty.

§. 106. Przestrzedz należy robotników, że swawolnie lub bez upoważnienia używając środka rozsadzającego, narażają zawsze w wysokim stopniu bezpieczeństwo swe osobiste, mianowicie zaś, że przetwory nitroglicerynowe, bawelna strzelnicza ściśniona itd. chociażby wystrzelić miały na otwartem miejscu, bez przybicia nabycju w otworze, sprawiają skutek niszczący, w szczególności zaś że kapsle rozsadzające są środkiem, wywołującym niszczący skutek tych ciał i że przeto kapsle wkładane być powinny do naboju rozsadzającego tylko w celu rozsadzania i o ile można w jak najkrótszym czasie przed strzałem.

§. 107. Tuż przy samem miejscu pracy nie powinno nigdy znajdować się więcej materiału rozsadzającego, niż w ciągu dnia ma być spotrzebowanem. Tenże przechowywany być powinien pod zamknięciem, w miejscu chłodnem, zabezpieczonem od bezpośredniego działania promieni słonecznych, jakoteż od deszczu.

Kapsle, tudzież naboje przyrządzone przechowywać należy oddzielnie od innych środków rozsadzających i w miarę potrzeby wydawać je w czasie o ile można najkrótszym przed nabijaniem strzałów.

§. 108. Środki rozsadzające, zawierające nitroglicerynę wkładać należy w otwory strzałowe zwyczajnie tylko gdy są miękkie, niezmarznięte. Proszków nitroglicerynowych, gdy są zmarznięte nie wolno nigdy ciałami twardemi trzeć, gnieść, nabojuów rozbijać; i przestrzegając w tej mierze robotników, oświecić ich należy, że przestępując ten zakaz, naraziliby się na niebezpieczeństwo wybuchu. Ażeby proszki rozsadzające zmarznięte odtajały, najlepiej będzie ogrzewać je w osobnych naczyniach z ścianami podwójnemi, wodą ciepłą (nie wyżej 40° C.).

Pojedyncze naboje może też robotnik nosić na ciele, aby nie stwardniały, póki nie będą nabite.

Proszków rozsadzających zwilgotniałych nie wolno nigdy suszyć na otwartem ogniu, na blachach ogniskowych i na żadnem takim miejscu, gdzie temperatura mogłaby podnieść się nad 40° C.

§. 109. Naboje rozsadzające wkładać wolno do otworów strzałowych tylko za pomocą drewnianego ładownika i bez wielkiego wysilenia; przyrządzone naboje podpałowe osadza się na ładunku rozsadzającym lekko i bez użycia ładownika.

Takie ładunki zakrywać należy zatyczką wietką całkowicie albo przynajmniej na 1 decymetr wysokości; reszta miejsca zapelniona być może zatyczką ściśłą, którą jednak wolno tylko przygnieść, nigdy zaś mocno przybijać.

Gdy strzał zawiedzie, nie trzeba go wywiercać ani zatapiać, lecz jeżeli za pomocą sąsiedniego strzału nie może być pobudzonym do wybuchu, wydobyć należy drewnianą łyżką część zatyczki i wywołać wybuch przez włożenie drugiego ładunku w ten sam otwór strzałowy.

§. 110. Ażeby przeszkodzić ile możności wydobywaniu się szkodliwych gazów podkopowych (Minengase) podczas wybuchu środków rozsadzających, wkładać należy kapsłę do nabojuów w ten sposób, aby lont nie dochodził do prochu rozsadzającego.

§. 111. Przyrządzonych nabojuów podpałowych, które wyjątkowo przy końcu dnia roboczego pozostaną, nie wolno robotnikom brać nigdy do mieszkania, lecz

starszy robotnik, sztygar, majster itd. przechowywać je powinien przez noc w miejscu bezpiecznym, oddzielnie od reszty materiału rozsadzającego.

§. 112. Zabrania się robotnikom najsurowiej palenia tytoniu podczas roboty ze środkami rozsadzającymi.

§. 113. Przestrzedz także należy każdego robotnika, że zażycie proszku nitroglicerynowego lub dłuższe zetknięcie skóry ciała z tymże sprawia ból głowy i nudności, przeto robotnicy około niego zatrudnieni myć powinni skórę ciepłym ługiem gryzącym 4—5 procentowym a potem czystą wodą.

Jako środki na ból głowy i nudności, gdyby się pojawiły, zaleca się, nim lekarz przybędzie, spoczynek fizyczny, okłady z lodu, zlewanie głowy zimną wodą, tudzież picie mocnej kawy czarnej.

§. 114. We wszystkich robotach kopalnianych i podkopowych, w których do rozsadzania używa się proszków nitroglicerynowych, zwłaszcza takich, które zawierają środki pochłaniające organiczne, starać się trzeba ile możności o utrzymanie silnego przewiewu.

§. 115. Kierownikom robót i robotnikom zabrania się używać środków rozsadzających do jakiegokolwiek innego celu niż do tego do którego im je wydano, lub udzielać tychże innym osobom.

Pozostałe środki rozsadzające zwrócić należy przedsiębiorcy.

§. 116. Środki rozsadzające zniszczyć należy gdy to jest niezbędne ze względu na bezpieczeństwo publiczne lub osobiste. Niszczy się takowe według przepisów dołączonej instrukcji (Dotatek B.).

Środki rozsadzające znalezione, i w ogóle takie, których oddać nie można ani właścicielowi, ani osobom, uprawnionym do rozporządzania nimi, zanieść należy w miastach posiadających własny statut gminny, do władzy bezpieczeństwa, w innych zaś miejscach, do c. k. Starostwa, a gdzie się to nieda łatwo uskutecznić, do komendy najbliższego posterunku żandarmeryi, która uwiadomić ma natychmiast Starostwo i aż do nadejścia polecenia w tym względzie, postarać się o tymczasowe zabezpieczenie środka rozsadzającego.

Jeżeli nie wypadnie zniszczyć natychmiast takich środków rozsadzających, władza postarać się ma o bezpieczne ich przechowanie, a w dalszym względzie postąpić sobie według istniejących przepisów.

Nadzór rządowy.

§. 117. Ścisłego przestrzegania przepisów rozporządzenia niniejszego pod względem przemysłowym i pod względem policyi bezpieczeństwa doglądać będą właściwe władze administracyjne, jakoteż osobne rządowe władze nadzorcze. Zakres działania tych ostatnich oznaczony będzie w osobnym rozporządzeniu.

§. 118. O zwrocie kosztów, w wykonaniu rozporządzenia niniejszego poniesionych, przez stronę z której winy powstały, lub w której interesie czynność urzędową, podjęto, orzekać będą władze w tej mierze właściwe.

§. 119. Władze powiatowe administracyjne utrzymywać mają dokładne wykazy:

1. Przemysłowców okręgu urzędowego posiadających konsens na wyrabianie i sprzedawanie środków rozsadzających,
2. magazynów środków rozsadzających znajdujących się w okręgu urzędowym, i
3. wydanych kart i książek nabywczych.

Przepisy karne.

§. 120. Przekroczenia rozporządzenia niniejszego, o ile do nich nie stosują się §§. 335—337, 431 i 445 ustawy karnej powszechnej, według których podług okoliczności wymierzona być może kara aż do 3 lat ścisłego aresztu, albo przepisy karne VIII rozdziału ustawy przemysłowej lub §§. 240 i 250 ustawy górniczej powszechnej, karane będą podług rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857 (Dz. u. p. Nr. 198) grzywnami aż do 100 zł., lub aresztem od 6 godzin aż do dni 14

Jeżeli z rodzaju przekroczenia okaże się, że na osobę tę w myśl §§. 18 i 94 spuścić się nie można, konsens odebrany być może natychmiast na mocy §. 60 ustawy przemysłowej.

Lasser r. w.

Chlumecky r. w.

Pretis r. w.

Horst r. w.

Mannsfeld r. w.

Z a s a d y

Dodatek A.

badania nowych ciał wybuchających.

I.

Proch strzelniczy, jakoteż wszelkie inne przetwory, przeznaczone lub zdadne do strzelania z jakiegokolwiek broni ogniowej, jakoteż proszek rozsadzający wyrabiany z tych samych ciał (saletry, siarki i węgla) co proch strzelniczy, podlegają jak dotychczas przepisom o monopolach; natomiast wszelkie inne przetwory wybuchające, które służą tylko do rozsadzania, nie mają podlegać przymusowi monopolowemu.

II.

Przez „saletre“ w artykule I rozumieć się ma nie tylko saletre potasową, lecz w ogóle wszelką saletre powstałą z połączenia kwasu azotnego z alkalicznymi albo z ziemiemi alkalicznymi.

Przez „węgiel“ w artykule I rozumieć się ma w podobny sposób wszelki rodzaj węgla, jakoto węgiel drzewny, lignit, węgiel brunatny, węgiel kamienny, a przeto także węgiel kopalny w ogólności.

III.

Gdyby przetwór wybuchający, oprócz saletry, siarki i węgla, zawierał jeszcze inne części składowe, natenczas, chociażby uznano go za zdadny do rozsadzania, podlegać będzie przymusowi monopolowemu, jeżeli

- a) ciała te nie są ściśle przerobione z mieszaniną saletry, siarki i węgla, lecz tylko przymieszane dodatkowo, tak, że można je znowu oddzielić nie psując mieszaniny saletry, siarki i węgla;
- b) jeżeli ciała te, chociażby ściśle przerobione z mieszaniną saletry, siarki i węgla, z przyczyny natury swojej, jakoteż ilości, nie mogły spowodować pomyślniejszego skutku w działaniu środka rozsadzającego.

IV.

Czy przetwór jest materiałem strzelniczym czy środkiem rozsadzającym wynika z rozważenia następujących okoliczności:

- a) Czy przetwór jest silniejszy od najsilniejszego istotnie jeszcze używanego materiału rozsadzającego, t. j. niż bawełna strzelnicza wybuchająca przez zapalenie płomieniem; albo w innej formie, czy przetwór w naboju, którym osiągnąć można tę samą chyżość początkową pocisku, jak oznaczoną ilością bawełny ruszniczej, sprawia większe rozprężenie gazów, niż ta ostatnia?

Jeżeli na to pytanie nastąpi odpowiedź potakująca, przetwor, o który chodzi, nadaje się wyłączenia do używania jako „środek rozsadzający“.

Odpowiedź wypływać ma z prób porównawczych przetworu badać się mającego i wiotkiej bawełny strzelniczej jak najbardziej nanitrowanej, w probierni prochowej Uchatiusa.

- b) Czy przetwór, jeżeliby okazał się mniej silnym niż bawełna strzelnicza, wywiera taki skutek rzutowy jak zwykły austriacki proch do rozsadzania, czy nie, czy więc nabój z jakiegokolwiek wielkości przetworu zrobiony, nadaje w probierni Uchatiusa pociskowi większą lub mniejszą chyżość początkową niż ten sam ciężar zwykłego prochu do rozsadzania.

Jeżeli chyżość początkowa pocisku, w tych okolicznościach za pomocą przetworu osiągnięta, będzie taka sama, lub mniejsza, niż otrzymana zapomocą zwykłego prochu do rozsadzania, przetwór uważać należy podobnież za środek rozsadzający.

- c) Jeżeli przetwór okaże się mniej silnym niż wiotka bawełna strzelnicza, ale sprawiającym większy skutek rzutowy aniżeli zwykły proch do rozsadzania, zbadać należy jeszcze przez wystrzał na próbę ze zwykłego karabinu picchoty, do tarczy, czy reszta, pozostająca w broni palnej po strzeleniu przetworem, porównana z resztą zwykłego prochu do rozsadzania przy takim samym skutku rzutowym, a więc przy jednakowych chyżościach początkowych pocisku, ze względu na ilość i jakość znacznie przeszkadza używaniu przetworu jako materiału ruszniczego.

Jeżeli przypadek ten zachodzi, przetwór uważany być ma podobnież tylko za środek rozsadzający.

- d) Wszystkie przetwory, które na zasadzie badań powyższych nie są uznane za „środek rozsadzający“, jeżeli już właściwa ich „postać“ lub skład, np. gdy zawierają więcej niż 15% nitrogliceryny nie wyklucza oczywiście możliwości używania ich do strzelania z broni palnej, uważane będą za „środek strzelniczy“ i podlegają przymusowi monopolu prochowego.
- e) Wszelkie przetwory, które za pomocą przesiania lub innej podobnej czynności mechanicznej którą każdy łatwo wykonać potrafi, pozbawione być mogą części składowej i zamienione tym sposobem w środek strzelniczy przydatny do użytku, uważać wprost należy za taki środek.

V.

Stosownie do powyższych punktów, komisya, mająca wydać zdanie o przetworze wybuchającym, bada go według następującego

Programu.

1. Badanie chemiczne przetworu pod względem jego części składowych, przetworów zaś, na które już wydano przywilej, uwzględniając sposób otrzymywania ich opisany w przywileju.

2. Oznaczenie siły, co do środków silnych, zapomocą wahadła urządzonego do mierzenia tej siły; co do przetworów zbliżających się do prochu ruszniczego albo o których już z badania pod 1 domyślać się można, że są przydatne do strzelania, na probierni prochowej Uchatiusa.

3. Badanie przetworu pod względem jego zachowania się

- a) na wolnem powietrzu,
 b) w wilgotnem powietrzu,
 c) w wodzie,

- d) przy wyższej ciepłocie,
  - e) przy niższej ciepłocie w związku z punktem 6.
4. Oznaczenie ciepłoty w której przetwór zapala się.
5. Badanie przetworu pod względem zdatności do mechanicznego rozdzielania za pomocą przyrządu do wstrząsania.
6. Badanie czułości przetworu na uderzenia maszyny spadkowej, mianowicie zaś przetworów, których jedna lub druga część składowa przy zwykłych zmianach ciepłoty powietrza zmieniać może swój stan skupienia z płynnego na stały,
- a) gdy są miękkie,
  - b) gdy są zmarznięte.

VI.

Na zasadzie badania, w sposób taki przyprowadzonego, komisya wyda zdanie o przetworze, a mianowicie,

- a) czy tenże jest środkiem strzelniczym, czy rozsadzającym i czy ulega przepisom o monopolu prochowym czy nie;
- b) czy wyrabianie przetworu, jego przechowywanie, pakowanie, przewożenie, a w szczególności przewożenie koleją żelazną, tudzież sprzedaż lub używanie wzbudza, czy nie wzbudza obawy o bezpieczeństwo osobiste i publiczne;
- c) czy przetwór w przedstawionej formie uważany być ma za amunicyą a w szczególności czy za amunicyą zakazaną;
- d) czy według tego stosowane być mają do przetworu przepisy bezpieczeństwa dotyczące się prochu rusznicznego, lub inne przepisy bezpieczeństwa o przetworach wybuchających już istniejące, lub czy zachodzi potrzeba przepisania drogą rozporządzenia jeszcze, szczególnych środków ostrożności i jakich, co do tego przetworu.

VII.

Do wszystkich uchwał komisji potrzebna jest bezwzględna większość głosów. W razie równości głosów odpowiedź na pytanie uważać należy, za przeczącą.

Dodatek B.

Instrukcja

o niszczeniu środków rozsadzających.

§. 1. Środki rozsadzające, wybuchowe niszczyć powinny, o ile można, tylko osoby, praktycznie z tem obznajmione i zawsze tylko w miejscach odległych, gdzie zakładom sąsiednim nie zagraża niebezpieczeństwo.

§. 2. Środki rozsadzające pod względem sposobu ich niszczenia dzielą się na dwie klasy:

I. Środki rozsadzające, które bezpośrednio mogą wybuchać, to jest takie, których wybuch wywołać można bezpośrednio zapomocą iskry, płomienia lub ciała rozżarzonego, słowem przez rozgrzanie części ciała rozsadzającego, aż do ciepłoty w której się zapala;

II. Środki rozsadzające, które wybuchają pośrednio, to jest których wybuchu postępowaniem powyższem wcale nie można wywołać, albo też tylko pośrednio, które przeciwnie przy działaniu tych środków palą się tylko po prostu, a dopiero przez wpływy silniejsze pobudzone być mogą do eksplozyi t. j. przez rozgrzanie bezpośrednio o wiele silniejsze, albo przez uderzenie lub wstrząśnienie.

I. Niszczenie środków rozsadzających, które mogą wybuchnąć bezpośrednio.

§. 3. Do tej klasy środków rozsadzających należą:

- a) mieszaniny podobne do prochu ruszniczego, złożone z ciał palnych i ciał łatwo oddających tlen (chlorany lub azotany) itp.,
- b) przetwory nitrowe, łatwo płmieniem wybuchające: nitrocellulozy (bawełna strzelnicza, drewno strzelnicze, papier strzelniczy itd.), skrobia nitrowana, nitromannit, cukier nitrowy, kwas pikrynowy i jego połączenia itd.,
- c) mieszanina ciał pod a) i b) wzmiankowanych.

Z przetworów, będących w Austrii w obiegu, należą do tej klasy: proch czarny do rozsadzania (jakoteż proch strzelniczy w ogólności), haloxylin, dyorexyn, azotyn, petralit, janit, niroxylin, bawełna rusznicza sucha w postaci wietkiej itd.

§. 4. Środki rozsadzające tej klasy luźne niszczyć można bez wyjątku tym sposobem, że rozsypuje się je w miejscu zacisznym, odległym, tworząc jakoby sznur ciągly, na palec gruby lub takąż kizkę i zapala z jednego końca za pomocą lontu, preta do którego przymocowany jest wiór płonący itp.

§. 5. Większa część tych środków rozsadzających, jak proch strzelniczy, haloxylin, dyorexyn, azotyn, petralit, janit itp. dają się także niszczyć za pomocą wody.

Jeżeli są w pobliżu wielkie wody, środek rozsadzający rzucić należy poprostu w tęż wodę, byleby to nie szkodziło ludziom lub zwierzętom, mianowicie zaś hodowli ryb.

W przeciwnym razie można włożyć przetwór do jednej lub kilku kadzi albo kubłów, i nalać na tenże ośm lub dziesięć razy tyle wody, tę zaś po kilku godzinach zlać i trzy lub cztery razy zastąpić świeżą wodą. Między jednym a drugim nalaniem trzeba pilnie mieszać. Pozostałość rozrzuca się wedle możliwości na jakimkolwiek ugorze.

Nie można jednak niszczyć przez zatopienie tych środków rozsadzających, które woda tylko częściowo lub tylko czasowo czyni nieszkodliwymi, jakimi są nitroxylin, wiotka bawełna strzelnicza itp. przetwory.

§. 6. Jeżeli środki rozsadzające, które mają być zniszczone, są zapakowane w naczyniach, otwierać te ostatnie należy w bezpośredniej bliskości miejsca gdzie się ma niszczyć, używając do tego jak najmniejszej siły i o ile można narzędzi łamiących miedzianych, rogowych lub z twardego drzewa, i bacząc, aby środek rozsadzający nie rozsypał się, a w tym celu najlepiej jest podesłać gęste pałachty.

Jeżeli środek rozsadzający znajduje się w nabojach z ciała lekkiego, naboje te otwiera się, a środek rozsadzający pytluje się najprzód w stos, i następnie rozsypuje w sposób podany w §. 4 tworząc jakby sznur lub kizkę i podpala lub zatapia podług §. 5.

§. 7. Jeżeli zaś środek rozsadzający jest w postaci naboarów z twar데미 powłokami lub zapakowany w naczyniach, a powłoka lub naczynie nie da się otworzyć bez użycia siły, wysadzić należy środek rozsadzający w powietrze w powłoce, co najlepiej uczynić można za pomocą kapsli rozsadzającej napelnionej piorunianem rtęci z lontem angielskim, jakich dostanie u najbliższego sprzedawcy materyałów wybuchowych posiadającego konsens.

W tym celu ucina się lont ostro pod kątem prostym w długości 1½ metra (pali się niespełna 2 minuty), odcięty koniec sznura wkłada się w wydrążenie kapsli tak głąboko, aby zetknął się z materyałem strzelającym, a następnie

zgniatą się (zdusza, ściska) część kapsli nie napełnioną materiałem strzelającym tak aby kapsla trzymała sznur.

Na drugim końcu ucina się sznur skośnie, tak, aby jego rdzeń prochowy odsłonił się niespełna na 1 cm. długości, iżby się łatwiej zajął przy podpaleniu.

Tak przysposobioną kapslę przywiązuje się do bocznej ściany puszki nabo-
jów lub naczynia w ten sposób, aby kapsla całą swoją długością przylegała
szczelnie do osłony. Gdy się następnie podpali koniec lontu, będący po za kapslą,
to, jeżeli lont jest dostatecznie długi, będzie jeszcze dość czasu, aby się oddalić i
należyście schronić (§. 8).

Gdyby osłona naboju miała nader grubą ścianę, tak, iżby takowa w skutek
wybuchu kapsli tylko się zakłęsa, przymocować należy za drugim razem do
kapsli z lontem spojonej jeszcze drugą i trzecią, w taki sposób, aby trzy kapsle
przylegały szczelnie do siebie swemi dłuższymi bokami i jak można najmocniej
do blaszanej ściany puszki.

Gdyby blaszana ściana puszki została tylko przedziurawioną a przetwór nie
wybuchł, należy wysypać go, jeżeli jest proszkowaty i postąpić z nim jak w po-
przedzających przypadkach (§. 4 lub 5).

Jeżeli przetwór nie jest proszkowaty (bawełna rusznicza sucha, wiotka itd.),
włożyć należy przez powstały otwór przyrządzoną kapslę rozsadzającą i kapslę
tę sposobem wyżej opisanym pobudzić do wybuchu.

§. 8. Jeżeli środki rozsadzające niszczone być mają w całych nabojach
albo w naczyniach zamkniętych, upatrzeć należy w pobliżu miejsca rozsadzania
stosowny schowek naturalny lub sztuczny, służący nietylko do tego, aby zabez-
pieczyć od skutków wybuchu osobę działającą, lecz także ochronić od przed-
wczesnego wybuchu te części środków rozsadzających, które dopiero później
mają być zniszczone.

Schowek ten nie powinien być nigdy zrobiony z drzewa, lecz ile możności
z ziemi lub mocnych kamieni, a wysoki najmniej na 2¹/₂ metry. Za schowek słu-
żyć także może dół lub rów mający 1 aż do 2 metrów głębokości, opatrzoney
dachem ochronnym. W naglącej potrzebie służyć także może za ochronę mo-
cny mur, na 2¹/₂ metra wysoki, a najmniej na jedną cegłę grubo.

§. 9. Środki rozsadzające niszczyć należy w taki sposób zwyczajnie tylko
częściowo, najwięcej po 5 kilogramów. W przypadkach takich miejsce ochronne
oddalone być powinno od miejsca niszczenia najmniej o 30 metrów.

Jeżeli sposób opakowania albo stan środka rozsadzającego wymaga wysa-
dzenie od razu w powietrze większej ilości tegoż, natenczas bez osobnej decyzji
biegłych (bez zasiągnięcia opinii komitetu wojskowego technicznego i admini-
stracyjnego) nie należy nigdy niszczyć od razu więcej nad 25 kilogramów środka
rozsadzającego.

Gdy środki rozsadzające wysadza się w powietrze w ilościach po 5 aż do
25 kilogramów, wybrać należy do tego celu miejsce oddalone najmniej o 100
metrów od miejsca ochronnego.

II. Niszczenie środków rozsadzających, które wybuchają pośrednio.

§. 10. Do tej klasy środków rozsadzających należą w ogólności przetwory
nitrowe z trudnością zapalające się płomieniem, jakoto: nitrogliceryna, bawełna
rusznicza (nitrocellulosa), prasowana lub zwilżona i przetwory otrzymane z nich
przez przymieszanie innych ciał, mianowicie ze środków rozsadzających w
Austrii używanych: dynamit martwicy krzemiennej Nr. I, dynamit, Nr. II, III i
IV, dynamit biały, dynamit węglowy, rhexit Nr. I, rhexit ulepszony Nr. II i III,

cellulozo-dynamit A i B, fulguryt, dynamit z wełny sztelniczej, bawełna strzelnicza ściśnięta, bawełna strzelnicza wilgotna, kollodyn itp.

§. 11. Przetwory tej grupy, które (według doświadczenia na próbę zrobionego) łatwo płomieniem zapalić się mogą, a następnie całkiem płonął (przetwory nitroglicerynowe jednak tylko gdy są niezmarznięte), to jeżeli są nieopakowane lub w postaci naboju z lekką osłoną niszczyć należy według przepisu (§. 4) rozsypawszy nakształt kieszki środek rozsadzający nieopakowany, albo ułożysz szczelnie obok siebie naboje, pootwierane u góry.

Niszczenie przetworów nitroglicerynowych w wodzie nie jest dozwolone, ponieważ ten sposób niszczenia nie sprawia zupełnego skutku, a zagraża bezpieczeństwu publicznemu.

§. 12. Te przetwory, które nie zapalają się, lub tylko z trudnością a względnie z trudnością płoną, tudzież przetwory nitroglicerynowe zmarznięte, wysadzać należy w powietrze za pomocą kapsli rozsadzających w sposób podany w §. 7 i z zachowaniem ostrożności przepisanych w §. 8.

Jeżeli przetwór jest tak miękki (ciastowaty lub proszkowaty), że kapslę rozsadzającą można do niego wcisnąć bez użycia siły, wsunąć należy kapslę w ten sposób w środek rozsadzający, w miejscu stosownem, tak daleko, jak daleko dojdzie osłona miedziana kapsli i przywiązać ją szpagatem lub w inny sposób zabezpieczyć od wypadnięcia.

Jeżeli przetwór, jak np. ściśnięta bawełna rusznicza lub dynamit zmarznięty, jest twardy, wtedy może znajdują się zagłębienia umyślnie zrobione dla włożenia kapsli rozsadzającej. Jeżeli zaś ich nie ma, albo, jeżeli środek rozsadzający znajduje się w wielkich nabojach, lub osłonie trudnej do przebiccia, natenczas przyrządzone kapsle, jeżeli środek rozsadzający jest w nabojach, przymocować należy za pomocą szpagatu lub czegoś podobnego do dłuższego boku tych naboju, w każdym zaś innym razie, zawsze całą długością kapsli do naczynia ze środkiem rozsadzającym, tak, aby dobrze przylegała, i wywołać wybuch w sposób wyżej wzmiankowany (§. 7).

Co się tyczy ilości środków rozsadzających naraz w powietrze wysadzić się mających, stosują się tu przepisy §-fu 9-go.

§. 13. Niektóre środki rozsadzające, np. bawełna rusznicza wilgotna, dynamit martwicy krzemiennej zmarznięty itp. nie dają wysadzić się w powietrze nawet zapomocą kapsli rozsadzających tak, że wstrząśnienie, potrzebne do wzbudzenia wybuchu, wywołane być musi przez wybuch innego przetworu, np. dynamitu niezmarzniętego, suchej ściśniętej bawełny ruszniczej itd.

W tym celu taki nabój podpałowy przymocować należy jak najściślej do tej części środków rozsadzających, która ma być zniszczoną i w ten sposób, ażeby przylegały jak najszczelniej do tej części, do naboju, lub do naczynia.

Nabój ten, przeznaczony do wywołania od wybuchu, jeżeli styka się bezpośrednio ze środkiem rozsadzającym, który ma być zniszczony, wynosić ma nie mniej niż 20 gramów; jeżeli zaś styka się tylko ze ścianą naczynia lub z twardą osłoną naboju, nie mniej niż $\frac{1}{2}$ kilograma.

Rzeczony nabój podpałowy zaopatrzyć należy kapslą i lontem i pobudzić do wybuchu podług przepisu §-fu 7-go.

§. 14. W przypadkach gdy zniszczenie wodą zastosowane być nie może, a spalanie lub wysadzenie w powietrze przetworu wzniecałoby obawę pożaru (jak np. gdy się przewozi dynamit), środki rozsadzające w małych ilościach można także uczynić nieszkodliwymi przez rozrzucenie ich na odległym miejscu gdzie rzadko kto chodzi (na ugorze, pastwisku, łące).

W tym celu środek rozsadzający nie opakowany rozsypać należy na jak największej powierzchni, mianowicie nie więcej nad jeden gram środka rozsadzającego na 10 metrach kwadratowych powierzchni.

Nie wolno jednak niszczyć zapomocą takiego rozsypania, jeżeliby to mogło pociągnąć za sobą zanieczyszczenie studzien domowych, lub gdyby zachodziła obawa, że wiatr albo woda może znowu gdzie zgromadzić rozsypany środek rozsadzający.

Tego sposobu niszczenia używać też należy tylko wyjątkowo i nigdy częściej raz po raz na jednym i tem samym polu; w ogóle używać go wolno tylko wtedy, gdy środek rozsadzający, czy to miękki, czy zmarznięty, jest w postaci proszku, nie zaś w masach ciągłych, ciastowatych, twardych, albo gdy są z niego zrobione twarde naboje, które potrzebaby w pierw łamać, albo ogrzewać i rozgniatać.

§. 15. Takich środków rozsadzających, które za pomocą wody nie mogą być zniszczone (§§. 5 i 11), nie wolno zatapiać w morzu, chyba wyjątkowo i tylko w takich miejscach, gdzie głębokość morza nie pozwala zarzucać kotwicy i gdzie ani dla żeglugi ani dla hodowli ryb nie szkodliwego zdarzyć się nie może.

Środki rozsadzające, mające tak mały ciężar gatunkowy, że w wodzie pływają, nie mogą być niszczone tym sposobem.

Mając zatapiać pojedyncze ilości środków rozsadzających, należy je według możności rozpakować i wrzucać na jednym i tem samym miejscu powierzchni wody nie więcej nad 5 kilogramów środka rozsadzającego.

§. 16. Środków rozsadzających, nie objętych instrukcją niniejszą; mianowicie zaś połączeń środków rozsadzających z przetworami do podpalania i strzelania (rakiety sygnałowe, petardy itp.) nie wolno niszczyć bez zasięgnięcia zdania znawców, a według okoliczności bez pośrednictwa znawcy, lecz zachowywać je należy najprzód i to aż do dalszego załatwienia w dole 2 metry głębokim, deskami i faszynami lub ziemią pokrytym, w miejscu odległym, jeżeli potrzeba, pod dozorem, i dopiero potem zniszczyć podług otrzymanej instrukcji.

69.

Rozporządzenie ministerstwa handlu z dnia 25 lipca 1877,

zmieniające niektóre przepisy porządku ruchu dla kolei żelaznych królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych, zaprowadzonego rozporządzeniem z dnia 10 czerwca 1874 (Dz. u. p. Nr. 75).

W §. 48 Porządku ruchu dla kolei żelaznych królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych, zaprowadzonego rozporządzeniem z dnia 10 czerwca 1874 (Dz. u. p. Nr. 75) zacząć obowiązywać od dnia 1 września 1877 rozmaite zmiany, które polegają na tem, że

1. do przedmiotów, których przewóz, stósownie do I, 3, jest wzbroniony, zaliczona będzie także wełna kleinowa „(Collodiumwolle).“

2. do przedmiotów, których przewóz podług II dozwolony jest warunkowo, zaliczone będą pod Nr. 1 także „chloroform, olej mirbanowy (nitrobenzowy); jako Nr. 19 dodane będą: obciążone (napojone solami ołowianemi) jedwabie w postaci kordonków, souple, bourre do soie i chappe de soie w skrętkach“; a jako Nr. 20 „węgiel drzewny mielony“;

3. Warunki przyjmowania do przewozu przedmiotów wyliczonych pod II Nr. 1 zmieniają się, a względnie dla Nr. 19 i 20 ustanawiają się nowe; nakoniec

4. przepisy dotyczące się przewozu prochu ruszniczego, bawełny ruszniczej, ciał pirotechnicznych i prochu rozsadzającego patentowego w obrocie wewnętrznym austriacko-węgierskim, odłączają się całkiem od osnowy §. 48 i zamieszczają w osobnym dodatku do porządku ruchu.

Minister komunikacji królestwa węgierskiego, z którym porozumiałem się w tej mierze, wydaje jednocześnie takie same rozporządzenie dla kolei żelaznych krajów korony węgierskiej.

W załączeniu podaje się osnowę §. 48 porządku ruchu w nowym układzie jakoteż przerzeczonego dodatku do porządku ruchu.

Chlumecky r. w.

Nowa osnowa.

§. 48.

Przedmioty, których przewóz jest wzbroniony lub tylko warunkowo dozwolony.

Kto pod fałszywą lub niedokładną deklaracją oddaje do przewiezienia koleją przedmioty, których przewóz jest wzbroniony, lub tylko pod pewnymi warunkami dozwolony, płaci prócz kar, przepisami policyjnymi lub kodeksem karnym ustanowionych, chociażby szkoda nie powstała, karę konwencyonalną, w kwocie sześciu złotych za każdy kilogram takiej posyłki, podpając takowej już za samo oddanie, a oprócz tego odpowiada za wszelką zrzadzoną szkodę. Kare konwencyonalną można ściągnąć podług okoliczności albo od posyłającego albo od odbiorcy towaru.

I. Przedmioty, których przewóz jest wzbroniony.

1. Wszelkie takie towary, które z powodu swego ciężaru, lub objętości, kształtu lub innych przymiotów nie odpowiadają urządzeniom i sposobowi używania kolei, aby mogły być przewiezione.

2. Wszelkie przedmioty przymusowi pocztowemu ulegające, jak dokumenta, drogie kamienie, perły prawdziwe i kosztowności.

3. Wszelkie przedmioty samopalne lub wybuchające np. proch strzelniczy, bawełna strzelnicza, wena kleinowa, lonty (z wyjątkiem wymienionych pod A. 6), strzelby nabite, pioruniany srebra, rtęci i złota, wyroby pirotechniczne, papier tak zwany düppelski, nitrogliceryna (glonoin), sole pikrynowe (żółcień pikrynowy, żółcień anilinowy itd.), koks sodowy, proch rozsadzający patentowany (dynamit) i wszelkie te przetwory w których mieszaninę wchodzi fosfor jako główna część składowa, tudzież podpalki (amorces).

Uwaga. W obrocie wewnętrznym austriacko-węgierskim artykuły: proch ruszniczy, bawełna rusznicza, wyroby pirotechniczne, i proch rozsadzający patentowany (dynamit itp.) będą przyjmowane do przewozu warunkowo (porówn. dodat. do niniejszego porządku ruchu).

II. Przedmioty, których przewóz jest dozwolony warunkowo.

A.

1. Eter, chloroform, olej mirbanowy (nitrobenzol), nafta, wyskok eterowy (białe krople czyli Anodyna), kleina (kollodium), dwusiarczyk węglowy, wyskok metylowy surowy i oczyszczony, wyskok pospolity i okowita.

2. Wapno z fabryk gazowych (Grünkalk).
  3. Chloran potasowy i kwas pikrynowy czysty.
  4. Kwasy mineralne wszelkiego rodzaju i osady z olearni, ług z sody żrącej, z węglanu sodowego i potażu żrącego, jakoteż naczynia, w których takowe są przesyłane, tudzież pokosty, barwidła pokostowe, soki barwnicze, oleje i olejki, wyskoki i ciecze wyskokowe pod Nr. 1 nie przytoczone, a przesyłane w baniach, tudzież brom.
  5. Olejek terpentynowy, olejek dziegieciowy, olej kopalinny, kamfina, fotogenic, pinolina, benzyna, ligroina, smarowidło mineralne i podobne ciała, tudzież naczynia, w których się takowe przewozi; wszelkie oleje cuchnące, jakoteż amoniak żrący płynny.
  6. Zapalki (licząc do tego stoczki, zapalające się od potarcia i żagiew zapalające się tym samym sposobem), lonty niezawodzące, jeżeli takowe składają się z rurki cienkiej a mocnej, zawierającej w sobie stosunkowo małą ilość prochu ruszniczego. Masa Buchera do gaszenia ognia w puszkach blaszanych.
  7. Fosfor.
  8. Wełna i odpadki wełny, szczątki sukna, odpadki z przędzy, bawelniane i z przędzy bawelnianej, len, konopie, klaki, szmaty i tym podobne przedmioty jeżeli są natłuszczone, tudzież wełna z wyrobów zużytych pochodząca, Mungo lub Shoddy, cienkie sznurki do warsztatu tkackiego (Weber- oder Harnischlitzen, Geschirrlitzen).
  9. Olej skalny surowy i oczyszczony, także eter skalny (nafta) jak nie mniej próżne naczynia w których przewozi się te przedmioty.
  10. Petardy ostrzegające o potrzebie zatrzymania pociągów na kolejach żelaznych.
  11. Kapsle zwyczajne i blaszkowe i naboje metalowe.
  12. Złoto i srebro w sztabach, platyna, pieniądze metalowe i papierowe.
  13. Obrazy i inne dzieła sztuki.
  14. Przetwory arsenu, mianowicie kwas arsenawy, złotołusk żółty (auripigment), złotołusk czerwony (realgar), arsenik biały (Scherbenkobalt, Fliegenstein) itd. i inne trucizny.
  15. Kopeć.
  16. Drożdże płynne i prasowane.
  17. Trocizny.
  18. Skóry świeże, tłuszcze, ścięgna, kości i inne przedmioty, o ile są nader cuchnące i obrzydliwe.
  19. Obciążone (napojone solami ołowianemi) jedwabie w postaci kordonku souple, bourre de soie i chappe de soie.
  20. Węgiel drzewny mielony.
- Przedmioty pod 1 do 20 wymienione przyjmuje się do przewozu tylko wtedy, jeżeli są oddane za osobnymi listami przewozowymi, innych przedmiotów nie obejmującami. W szczególności należy mieć na względzie co następuje:
- Do Nr. 1. Eter, chloroform, olej mirbanowy (nitrobenzol), nafta jakoteż wyskok eterowy (białe krople czyli Anodyna) i kleina (kollodium), powinny być oddawane do przewozu w podwójnem opakowaniu, a to albo w taki sposób, że flaszki szklane, w których się te ciała znajdują, umieścić należy w skrzynkach drewnianych, wysłanych otrębami lub trocinami albo że grube banie szklane, których pojemność wynosić może najwięcej 35 kilogramów, materiałem odpowiednim opakowane, zamknięte będą w mocnych koszach z wiekami dobrze

przytwierdzone. Dwusiarezyk węglowy przewozi się wyłącznie otwartymi wagonami bez pokrycia i tylko:

- a) w naczyniach z grubej blachy żelaznej, należycie zanitowanych i w spojeniach dobrze zalutowanych, mających aż do 500 kilogramów pojemności;
- b) w naczyniach walcowatych cynkowych, mających dla większej mocy obręcze żelazne u góry i u dołu przylutowane, lub w konwiach z blachy żelaznej, cynkowanej. Takie naczynia lub konwie obejmować w sobie mają najwięcej 50 kilogramów i zamknięte być powinny w koszach plecionych, albo upakowane w skrzyniach trocinami lub otrębami;
- c) w naczyniach szklanych, zamkniętych w puszkach blaszanych, wysłanych trocinami lub otrębami;

Wyskok metylowy surowy i oczyszczony, wyskok pospolity i okowitę przyjmuje się tylko w beczkach, we flaszkach szklanych albo w naczyniach blaszanych. Te flaszki i naczynia powinny być opakowane podług powyższego przepisu dla eteru itd.

Do Nr. 2. Wapno z fabryk gazowych pochodzące (Grünkalk) przewozi się tylko otwartymi wagonami.

Do Nr. 3. Chloran potasowy powinien być starannie zapakowany w szczelnych beczkach lub pakach papierem wyklejonych. Kwas pikrynowy czysty może być przyjęty tylko na podstawie zaświadczenia wydanego przez ukwalifikowanego chemika potwierdzającego, że oddany do przewozu kwas pikrynowy jest czysty i niegrozi niebezpieczeństwem.

Do Nr. 4. Banie, w których przesyła się kwasy mineralne (kwas siarkowy — witryol — kwas solny — kwas azotowy — serwasser) itd., powinny być dobrze opakowane i zamknięte w naczyniach opatrzonych w moene ucha (kosze plecione mogą także do tego być użyte), aby je można nieść wygodnie. Jeżeli opakowanie nie jest dość starannie a paki lub naczynia nie są opatrzone w wygodne ucha, kolej może odmówić przyjęcia.

Banie, lub flaszki z kwasem azotowym czerwonym dymiącym, muszą być obłożone suchą ziemią wymoczkową lub inną stosowną również suchą w ilości przynajmniej takiej, jaka odpowiada objętości naczyń powyższych.

Kwasy mineralne trzeba zawsze pakować osobno i nie można ich umieszczać w tym samym wagonie razem z innymi produktami chemicznymi.

Do Nr. 5. Olejek dziegiowy i istoty podobnego rodzaju w naczyniach blaszanych lub baniach szklanych nieoplecionych, przyjmuje się do przewozu tylko wtedy, jeżeli naczynia te są opakowane w koszach. Olejek terpentynowy i wszystkie inne oleje cuchnące, przewozi się tylko w otwartych wagonach.

Do Nr. 4 i 5. Fracht od bań z kwasami mineralnymi (kwas siarkowy, kwas solny, kwas azotowy itd.), jakoteż od bań z olejkiem dziegiowym, olejem mineralnym, kafiną, fotogieniem, pinoliną, benzyną i podobnymi, jeżeli każda paka waży nie więcej nad 75 kilogramów, będzie obliczony podług wagi rzeczywistej. Jeżeli się zaś posyła jedną lub więcej bań ważących więcej niż 75 kilogramów, zarząd kolei może żądać zapłaty frachtu za 2000 kilogramów chociażby waga nie wynosiła ogółem 2000 kilogramów, a naładowaniem i wyładowaniem zajmą się posyłający i odbierający. Ci ostatni nie mają więc prawa co do tych bań występować do kolei żelaznej z takimi żądaniem, które wolno im czynić co do innych towarów. Jeżeli odbiorcy najpóźniej w trzy dni po odstawieniu takich bań na miejsce przeznaczenia a względnie po otrzymaniu zawiadomienia o ich nadejściu, tychże z wagonu nie uprzątną, kolej żelazna ma prawo umieścić takie banie w zakładzie składowym z zachowaniem przepisów artykułu 61 ustęp 1,

lub oddać je spedytorowi. Jeżeli to być nie może, wolno jej sprzedać banie bez dalszych formalności.

Do Nr. 6. Zapalki, jakoteż lonty niezawodzące i inne powinny być starannie i mocno opakowane w naczyniach z grubej blachy żelaznej a przynajmniej w bardzo mocnych drewnianych skrzyniach, objętości nie więcej nad 1. metra sześciennego i to tak, aby wewnątrz pak było całkiem wypełnione. Na pakach trzeba oznaczyć wyraźnie co zawierają.

Masę Buchera do gaszenia ognia przyjmuje się do przewozu tylko w skrzynkach zawierających 6 do 10 kilogramów, wewnątrz papierem wyklejonych i zamkniętych nadto w wielkich pakach, podobnie wyklejonych.

Do Nr. 7. Fosfor posyła się pod wodą, w puszkach blaszanych, obejmujących najwięcej po 6 kilogramów i zalutowanych a następnie w grubych skrzyniach trucinami mocno opakowanych. Nadto paki powinny być należycie owinięte w szare płótno, i zaopatrzone u górnych brzegów w mocne rękojeści, nie mogą zaś ważyć więcej nad 75 kilogramów; z zwierzchu trzeba położyć napisy: „wewnątrz fosfor“ i „wierzch“.

Do Nr. 8. Gdy się oddaje do przewozu przedmioty tu wymienione, trzeba wyrazić w liście przewozowym czy są natłuszczone czy nie. Jeżeli są natłuszczone, będą przewożone tylko otwartym wagonem. Jeżeli to nie jest wyrażeniem, uważać się będzie te przedmioty jako natłuszczone, będą zatem posłane jako takie.

Wetna natłuszczona, w szczególności zaś natłuszczona wetna z szczątków sukna, Mungo lub Shoddy, winna być posyłana na żądanie odstawcy wagonami otwartymi ale opatrzonymi w pokrycia, a jeżeli zarząd kolei na to się zgodzi, mogą być posyłane wagonami krytymi.

Do Nr. 9. Olej skalny i eter skalny (naftę) przyjmuje się do przewozu tylko w bardzo dobrych, trwałych beczkach lub puszkach blaszanych, zapakowanych w skrzyniach, wypełnionych trocinami lub otrębami, albo też w naczyniach z grubej blachy pobielanej, starannie zalutowanych, mających kształt kwadratowy, około 21 centymetrów długości i szerokości a około 31 centymetrów wysokości, zapakowanych po dwie w skrzyni z desek, mających najmniej 1.3 centymetra grubości, tak, aby naczynia nie mogły się trząść. Naczynia blaszane, któreby się podczas przewozu uszkodziły, zostaną natychmiast wyjęte i to, co jeszcze zawierają, zostanie jak można najkorzystniej sprzedane na rzecz odstawcy. Przewozi się tylko otwartymi wagonami. Do przewozu w taki sposób, jakiego wymaga postępowanie elowe w drodze opowiedzenia, to jest pod stałem pokryciem i oplombowaniem pokrycia wagonu, nie przyjmuje się tych artykułów.

Do Nr. 10. Petardy powinny być mocno zapakowane w okrawki papieru, trociny lub gips, albo też w inny sposób, tak mocno ułożone i oddzielone od siebie, aby kapsułki blaszane nie mogły się stykać ani ze sobą ani z innym ciałem; paki, w których są ułożone, powinny być zrobione z desek fugowanych, mających najmniej 2.6 centymetra grubości, spojonych szrubami, szczelnie zamkniętych i włożonych w drugą pakę również szczelnie zamkniętą; paka zewnętrzna nie powinna mieć więcej jak 0.06 metra sześciennego objętości.

Przyjmuje się do przewozu tylko wtedy, jeżeli listy frachtowe są opatrzone w poświadczenie piśmienne urzędowe, iż opakowanie odpowiada przepisom.

Do Nr. 11. Kapsle zwyczajne i blaszkowe i naboje metalowe powinny być starannie opakowane w mocnych beczkach lub pakach, a na każdej pace lub beczce powinna być przyklepiona kartka, z napisem „kapsle itd“.

Do Nr. 12. Pod jakimi warunkami złoto i srebro w sztabach, platyna, metal szlachetny, pieniądze metalowe i papierowe przyjmuje się do przewozu, do tego każda kolej żelazna ma osobne przepisy.

Do Nr. 13. Do przyjmowania obrazów i innych dzieł sztuki zarząd kolei jest obowiązany tylko wtedy, jeżeli w listach przewozowych wartość nie jest deklarowana.

Do Nr. 14. Wytwory arsenu, mianowicie kwas arsenawy, żółtołusk żółty (auripigment), żółtołusk czerwony (realgar), arsenik biały (Scherbenkobalt, Fliegenstein) itd., będą przyjmowane do przewozu kolejną tylko wtedy, jeżeli są upakowane w podwójnych beczkach lub pakach. Dna beczek powinny być umocnione obręczami wpuszczanymi, wieka pak obręczami lub żelaznymi więzadłami. Beczki lub paki wewnętrzne powinny być zrobione z grubego, suchego drzewa, i wyklejone wewnątrz gęstym płótnem, lub inną gęstą tkaniną.

Na każdej pacie trzeba napisać czarną farbą olejną wyraźnymi literami słowo „arszenik (trucizna)“.

Inne wytwory metalowe trujące (barwidła metalowe, sole metalowe trujące), mianowicie zaś przetwory rtęciowe, jakoto: chlorek rtęciawy (kalomel), chlorek rtęciowy i tlenek rtęciowy, cynober, sole i barwidła miedziane jako to: siarkan miedziany (siny kamień), octan miedziany (grynszpan), barwidła miedziane zielone i błękitne, przetwory ołowiu jakoto: glejta (massykot), minia, octan ołowiany inne sole ołowiane, biel ołowiana i inne barwidła ołowiane, tlenki cynowy i antymonowy, mogą być oddawane do przewozu tylko w grubych beczkach lub pakach, z mocnego, suchego drzewa zrobionych, opatrzonych w obręcze wpuszczone, a względnie w więzadła opasujące. Opasanie powinno być takie, aby w skutek tarcia i wstrząśnień, przy przewozie niepodobnych do uniknięcia, proszek szczelinami niewychodził.

Do Nr. 15. Kopeć będzie przyjmowany tylko w małych beczułkach w trwale kosze zapakowanych, lub w naczyniach wylepionych wewnątrz papierem, umocnym w wodnym szkle.

Do Nr. 16. Drożdże tak płynne jak prasowane będą przyjmowane tylko w naczyniach szczelnie niezamkniętych.

Do Nr. 17. Trociny posyła się tylko wagonami otwartymi i pod dobrem przykryciem.

Do Nr. 18. Przedmioty tego rodzaju, jeżeli się je posyła oddzielnie, będą przyjmowane tylko w stosownem opakowaniu, nieopakowane zaś tylko wtedy, jeżeli wagon będzie niemi całkiem napelniony.

Do Nr. 19. Obciążone (napojone solami ołowianymi) jedwabie w postaci kordonku, souple, bourre de soie i chappe de soie przyjmowane będą do przewozu tylko w pakach. W pakach, mających wewnątrz więcej niż 12 centymetrów wysokości, pojedyncze warstwy jedwabiu, w nich się znajdujące, oddzielone być muszą od siebie próżniami mającymi 2 centymetry wysokości. Próżnie te tworzą się zapomocą krat drewnianych składających się z łat równobocznych, 2 centymetry grubości i szerokości mających, na 2 centymetry od siebie oddalonych, a dwiema cienkimi listwami na końcach z sobą połączonych. W bocznych ścianach pak znajdują się mają otwory najmniej na 1 centymetr szerokie, naprzeciwko próżni między łatami, ażeby można włożyć pręt do paki. Ażeby otwory w skrzyni nie zatkały się i nie mogły stać się przez to bezskutecznymi, przybić należy zewnątrz na brzegu każdego boku dwie listwy. Gdy jedwab oddany jest do przewozu, w liście przewozowym wyrażone być powinno, czy należy do przerzeczonych rodzajów czy nie. Jeżeli list przewozowy wzmianki tej nie

zawiera, domniemywać się potrzeba, iż należy, i przyjąć do przewozu tylko w opakowaniu wzwyż przepisaniem.

Do Nr. 20. Węgiel drzewny mielony, świeżo wypalony przyjmowany będzie do przewozu tylko w naczyniach z grubej blachy żelaznej, szczelnie zamkniętych.

Gdy węgiel drzewny mielony oddany być ma do przewozu, w liście przewozowym wyrażone być powinno, czy jest świeżo wypalony, czy nie. Jeżeli list przewozowy wzmianki o tem nie zawiera, domniemywać się potrzeba, jest takim iż należy, i przyjąć do przewozu tylko w opakowaniu wzwyż przepisaniem.

B.

Siano, trzcina (wyjawszy trzcinę hiszpańską), kora, słoma (także słoma ryżowa i lodygi lnu) tudzież torf będą przyjmowane tylko nieopakowane i przewożone tylko krytymi wagonami; włożeniem do wagonu i wyjęciem z wagonu przesyłający i odbierający sami zająć się powinni. Nadto posyłający winni na żądanie administracyi kolei dostarczyć sami pokrycia na te artykuły tudzież na gips, luźniak (Kalkächer), martwicę gąbczastą (Trass) i węgle drewniane.

C.

Jeżeli włożenie do wagonu lub przewóz jakich przedmiotów, zdaniem zarządu kolei, takowe odbierającego, nastręcza szczególne trudności, można przewóz uczynić zawisłym od dopełnienia warunków w każdym z osobna przypadku ułożyć się mających.

D o d a t e k

do Porządku ruchu z dnia 10 czerwea 1874 (Dz. u. p. Nr. 75) dla kolei żelaznych królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych, tyżące się przewozu prochu strzelniczego i prochu rozsadzającego, bawelny szelniczej, wytworów pirotechnicznych, prochu rozsadzającego patentowanego i wszelkich innych przedmiotów wybuchających.

Do §-fu 48.

W obrocie wewnętrznym austryacko-węgierskim, artykuły: proch szelniczy, bawelna szelnicza, wyroby pirotechniczne i proch rozsadzający patentowany (dynamit itp.) będą przyjmowane tylko pod warunkami poniżej wymienionemi i tylko za osobnemi listami przewozowemi, w których nie wymieniono innych przedmiotów, a mianowicie:

Proch szelniczy wszelkiego rodzaju powinien być zapakowany w dobrych workach drelichowych (mączka prochu w podwójnych), umieszczonych nadto w beczkach drewnianych dobrze spojonych i zaopatrzonych w obręcz wpuuszczane.

Bewelnę szelniczą trzeba pakować podobnie jak proch w worki drelichowe i barylki prochowe — jeżeli zaś jest bez worków, w paki drewniane wyklejone papierem.

Wyroby pirotechniczne wolno oddawać tylko ułożone w pakach drewnianych, szczelnie zamykających się, każdy zwitek osobno kłakami obłożony.

Proch rozsadzający patentowany (dynamit itp.) wolno przyjmować do przewozu tylko wtedy, jeżeli pochodzi z fabryki, której produkta kwalifikują się do przewozu koleją żelazną na zasadzie urzędowego pozwolenia i są oddawanie

z dołączeniem potrzebnej do tego legitymacyi³ i z markami ochronnemi. Dynamit powinien być zapakowany naprzód w papier a następnie w paki lub beczki drewniane, wypełnione trocinami, zbite zaś tylko drewnianemi obręczami i drewnianemi kolkami.

Oprócz tego zachowywać należy przepisy szczególne wydane pod względem opakowania dla każdego z osobna rodzaju prochu rozsadzającego patentowanego.

70.

Ustawa z dnia 29 lipca 1877,

o pokryciu kosztów zupełnego dokonania regulacyi Dunaju pod Wiedniem.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowią co następuje:

§. 1.

Skarb państwa przyczyni się do kosztów regulacyi Dunaju pod Wiedniem od Nussdorfu do Fischamentu, o ileby wymagania na dokonanie tego dzieła przenosiły sumę 24,600.000 zł. w ustawie z dnia 8 lutego 1869 (Dz. u. p. Nr. 20) wyznaczoną, w trzeciej części, to jest da najwięcej dwa miliony złotych, pod warunkiem, że trzecią część tych dalszych kosztów weźmie na siebie kraj Dolna Austria a trzecią część miasto stołeczne i rezydencyonalne Wiedeń.

Postanowienie to nie narusza przepisów §§. 2 aż do 4 przerzeczonej ustawy.

§. 2.

Upoważnia się ministra skarbu, ażeby pokrył tę trzecią część kosztów, którą skarb państwa wziąć ma na siebie, w sposób jak najmniej dla skarbu uciążliwy i ażeby wystarał się o nią jeśli to będzie potrzebne, drogą czynności kredytowej samodzielnej lub wykonanej pospół z obiema stronami interesowanemi.

§. 3.

Wykonanie ustawy niniejszej porucza się ministrom spraw wewnętrznych i skarbu.

Laxenburg, dnia 29 lipca 1877.

Franciszek Józef r. w.

Auersperg r. w.

Lasser r. w.

Pretis r. w.

71.

Ustawa z dnia 30 lipca 1877,

o stopniu i płacach profesorów w obudwu instytutach politechnicznych w Pradze.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowią w celu uzupełnienia ustawy z dnia 17 marca 1872 (Dz. u. p. Nr. 27):

§. 1.

Płaca etatowa profesorów zwyczajnych w obudwu instytutach politechnicznych w Pradze wynosi 2000 zł.

§. 2.

Profesorowie zwyczajni zakładów tych zaliczają się do VI, nadzwyczajni do VII klasy stopnia służbowego i mają prawo do dodatków służbowych tymże klasom stopnia służbowego odpowiadających.

Przepisy podane w §§. 2, 4 i 15 ustawy z dnia 17 marca 1872 (Dz. u. p. Nr. 27) odnoszą się także do profesorów instytutów w §. 1 wzmiankowanych.

§. 3.

Dodatek służbowy wybranych rektorów wynosi w obu tych zakładach po 800 zł.

§. 4.

Ustawa niniejsza nie narusza praw, których nabyli profesorowie zajmujący już posady w obu instytutach politechnicznych; jednakże profesowie zwyczajni oświadczyć mają w przeciągu trzech miesięcy od dnia w którym ustawa niniejsza nabędzie mocy obowiązującej, czy chcą nadal korzystać z służącego im prawa posuwania się co lat dziesięć, czyli też aby na przyszłość ustawa niniejsza była do nich stósowana.

§. 5.

Ustawa niniejsza nabywa mocy od dnia pierwszego miesiąca które nastąpi po jej ogłoszeniu a wykonanie onejże porucza się ministrowi oświecenia.

Laxenburg, dnia 30 lipca 1877.

Franciszek Józef r. w.

Auersperg r. w.

Stremayr r. w.

72.

Rozporządzenie ministerstwa skarbu z d. 10 sierpnia 1877,

o ustanowieniu administracyj podatkowych dla każdej z osobna dzielnicy stołecznej i rezydencyonalnego miasta Wiednia.

Na zasadzie Najwyższego postanowienia z dnia 5 marca 1877, znosi się administracją podatkową, która istniała dotychczas dla całego obrębu stołecznego i rezydencyonalnego miasta Wiednia i w miejsce takowej zaprowadza się dla dzielnic miasta Wiednia I aż do IX samoistne administracje podatkowe, które rozpoczną czynności urzędowe od dnia 1 września 1877.

Do zakresu działania administracji podatkowej ustanowionej dla dzielnicy IV przyłącza się także dzielnicę X.

Obowiązki dotychczasowej administracji podatkowej miasta Wiednia we względzie wymierzania podatku zarobkowego i dochodowego spółkom akcyjnym i przedsiębiorcom obowiązującym do składania rachunków publicznie, przechodzi odtąd na administrację podatkową dzielnicy I.

Pretis r. w.